

מחברים

גליון צ"ד | פרשת עקב | תשפ"ב

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

לונדון			ניו יורק			בני ברק			ירושלים			זמני כניסת ויציאת שבת קודש:
רבו תם	יציאת השבת	כניסת השבת	רבו תם	יציאת השבת	כניסת השבת	רבו תם	יציאת השבת	כניסת השבת	רבו תם	יציאת השבת	כניסת השבת	
21:27	21:08	19:59	20:58	20:36	19:30	20:32	19:58	18:58	20:35	19:56	18:43	

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

מפי רבי משה אלברט

ואכלת ושבעת וברכת וגו' (ת, י). פעם אחת בעת שהיה הגה"צ רבי פינחס הירשפרונג אב"ד מונטריאל-קנדה סועד בסעודת חתונה, ניגש אליו ראש ישיבה אחד, והתחילו לדבר בדברי תורה. באמצע השיחה שאל אותו הגר"פ היכן המקור שצריך לישב בברכת המזון, הראש ישיבה סימן בידו שיגיד.

אמר לו הגר"פ כתיב בתורה "ואכלת ושבעת וברכת" - שבעת נטריקון "שב עת". צחק הראש ישיבה ושאל מי אמר רמז זה, ענה לו הגר"פ "רבי משה אלברט". צחק ראש הישיבה ואמר לו, ידעתי שזה "עפעס א חסידשע תורה".

אמר לו הגר"פ כן, זהו תוספות במסכת ברכות (דף נא: ד"ה והלכתא בכולהו) וזה לשונם: "לפי שברכת המזון דאורייתא החמירו בה להיות יושב ומברך... והוא נטריקון "ואכלת ושבעת שב - עת וברכת" - לברכת המזון, מפי רבי משה אלברט" עכ"ל.

ניצוצי אש פנחס (עמ' צו)

לימוד וקשר נפלא בין תשובה לק' ברכות

ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה וגו' (י, יב).

איתא בגמרא (ברכות לה, א): רבי לוי

- כאן לאחר ברכה, דאחר הברכה יש לנו דין בנין, והנתינה שמה נתינה. עד כאן שמעתי".

"והנני יוסיף לבאר דברי הרב ז"ל, כי הגה ממה שאמרו פרק קמא דברכות (ה, א) דיסורין ממרקין - קל וחומר משן ועין דעבד יוצא בהן לחירות, מוכח דיש לנו דין עבדים כנענים, דעבד כנעני יוצא בשן ועין, ואנו יש לנו עם ה' דין כעבד כנעני... ומאחר שכן, מה שקנה עבד קנה רבו, ואינה מתנה. האמנם אמרו (שבת פט, א) "כלום יש עבד נותן שלום לרבו", ומעין דוגמא יש סברא דאין העבד מברך לרבו, ומדהרשנו הקב"ה לברכו, מוכח דדין בנין יש לנו, והמתנה שנותן האב לבנו היא מתנה, ולאחר ברכה אתי שפיר "והארץ נתן לבני אדם". כן נראה לפרש דברי הרב".

רמי, כתיב (תהלים כד, א) לה' הארץ ומלואה, וכתיב השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם! לא קשיא, כאן קודם ברכה, כאן לאחר ברכה. ופירש רש"י: לאחר ברכה - הרי היא לבני אדם.

מון החיד"א בספרו "מדבר קדמות" כותב:

"שמעתי משם הרב המופלא, חסידא קדישא, כמהר"ר חיים בן עטר (=בעל "האור החיים" הקדוש) זלה"ה, שהיה מדקדק מאי קשיא ליה לרבי לוי, דאיברא דלה' הארץ ומלואה, אך בחסדו הארץ נתן לבני אדם, ומאי רומיאי? וניתחא ליה: דהא קשיא ליה, דכיון דאנחנו עבדים, איך קאמר והארץ נתן לבני אדם, הרי קיימא לן (ו"ד ס' רסז סע' כב) מה שקנה עבד קנה רבו, ותירץ רבי לוי: כאן קודם ברכה

עמ' כ"א

מסד מספרי אביר יעקב לפרשת השבוע

עמ' ה'

פניני אביר יעקב

"ולמדנו מפירוש הרב, דמהברכות מוכח דדין בנים יש לנו. ובזה יובן פסוק (דברים י, יב) ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך, ורבותינו דרשו (ב"ד כא, ו): ועתה – אין "ועתה" אלא תשובה, ודרשו (מנחות מג, ב): מה ה' אלקיך שואל מעמך – אל תקרי "מה" אלא "מאה", דחייב לברך מאה ברכות. ויש לדקדק מה קשר יש לתשובה עם מאה ברכות? אמנם על פי האמור ניהא, דהתשובה מועלת לישראל מצד דיש לנו דין בנים, ואב שמחל על כבודו כבודו מחול (קידושין לב, א), וגם מאה ברכות היא הוכחה דדין בנים יש להם, ונמצא דדא ודא אחת היא – התשובה והברכות". עד כאן דבריו הנפלאים!

מדבר קדמות (מערכת ב אות ד)

הזכרת המאמר הוי כלימוד

ואכלת ושבעת וברכת וגו' (ח, י).

מסופר שישבו שני אברכים וסעדו לבם בפת לחם, ואמר אחד לחבירו הרי אנו מחויבים לומר על השולחן דברי תורה, שהרי התנא במסכת אבות (פ"ג, מ"ד) אומר: "שלשה שאכלו על שולחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו מזבחי מתים". שמע זאת הגר"א מוילנא זצ"ל ואמר להם: עכשיו פטר אתכם בזה, שהרי מאמר זה גופא הוא תורה.

קול אליהו

ללמוד מכלב ששומר נאמנות לבעלים עד כדי מסירות נפש

וזכרת את ה' אלקיך כי הוא נתן לך פת לעשות חיל וגו' (ח, יח).

בספר לב אליהו להגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל (פ' עקב) מביא שקרא באיזה ספר בצעירותו, מעשה שהיה מלפני יותר מ-150 שנה, שהיה גוי סוחר גדול והיה נוסע ליריד עם כמה עגלות וכמה משרתים, ובאחת העגלות היה מונח השק עם המעות שהרוויח ביריד, והיו יושבים שני שומרים חזקים עם כלי זין באותה עגלה שהיה בה השק עם המעות, וכל השירה הזאת היה מלווה אותם כלב גדול, וזה הכלב היה יושב

כשרואים הנהגת הכלבים, ומתבוננים בהם, נתגלה השירה הזאת, 'באו נשתחוה ונקרעה נברכה לפני ה' עשנו. קל וחומר, ומה הנאמנות שיש לו לבעליו רק משום שהוא נותן לו פרנסתו, וזרק לו כמה עצמות לאכול. על אחת כמה וכמה שאנו צריכים להיות נאמנים להש"ת.

לב אליהו-בפרשתנו

רמז נפלא ליתן י' אצבעות בפת בשעת 'המוציא'

ארץ חטה ושערה וגו' (ח, ח).

י' תיבות בפסוק, לכך צריך ליתן י' אצבעות בפת בשעת ברכה (עיין תוס' ברכות לה: ד"ה והלכתא). ועוד כנגד י' מצות שנעשו בפת. לא תחרוש, לא תזרע כלאים, לקט, שכחה, פאה, לא תחסום, תרומה ומעשר ראשון, ושני, וחלה (ירושלמי חלה פ"א ה"ו).

[וכן כתב רבינו בטור (שם): ויתן שתי ידיו על הפת שיש בהן י' אצבעות, כנגד י' מצות התלויות בפת, לא תחרוש וכו'. ולכך יש י' תיבות בברכת המוציא, וי' תיבות בפסוק 'מצמיח חציר לבהמה' (תהלים שם), וי' תיבות בפסוק 'עיני כל אליך ישברו' (שם קמה טו), וי' תיבות בפסוק 'ארץ חטה ושעורה', וי' תיבות בפסוק 'יתן לך' (בראשית כז כח). ע"כ].

בעל הטורים - בפרשתנו

באותה העגלה שהגביר ישוב בה. ומפעם לפעם היה יוצא הכלב ומקיף את העגלות להריח אם הכל בסדר. ובאותה העגלה לא היה יושב שום אדם, רק הגביר והכלב.

פעם אחת חזרו מהיריד עם אוצר גדול מאד של מעות, ובאמצע הדרך יצא הכלב מעגלת הגביר, ונעמד לפני הסוסים, והתחיל לנבוח קולות גדולים מאד, וחשבו האנשים אולי הוא מבשר על איזו צרה, אולי באים לסטים מאיזה כיוון, ויביטו כה וכה ויראו כי אין איש, ונתנו לכלב קצת בשר נבלה, והוא אינו נח ואינו שוקט, אלא ממשיך לצעוק ולנבוח בקול גדול, עד שכלו כל הקיצי, כי הכלב אינו נותן לסוסים לנסוע. וירד הגביר מעגלתו וניגש אל הכלב לבדוק על מה קול הרעש הזה, והכלב ממשיך לנבוח ואינו שוקט.

בראות הגביר כך, הוציא את הרובה שלו, ואמר לכלב, כלב כלב מה אתה מונע אותנו מלהמשיך בנסיעתנו, הכלב לא נח, עד שלא היתה ברירה וירה בו והרגו.

הם המשיכו בדרכם, בהגיעם לבית הגביר, חיפשו את השק של המעות ולא מצאוהו. הם הבינו שכפי הנראה נפל השק תוך כדי הנסיעה, לכן חזרו לאחוריהם באותה דרך שנסעו, ובכל הדרך הביטו אנה ואנה לבדוק היכן נמצא אותו השק המלא וגדוש. עד שהגיעו לאותו המקום שהרגו את הכלב, ומצאו אותו שרוע על השק עם המעות. כי בפסיעותיו האחרונות הלך עד לאותו השק, לשמור עליו. עד כדי כך מסר הכלב נפשו עבור האדון.

איזה עיני היה במן

ויענך וירעבך ויאכלך את המן (ח, ג).

שואל הגה"צ רבי יעקב גלינסקי איזה עיני היה במן? הרי הגמ' ביומא (עה, ב) אומרת "לחם שמלאכי השרת אוכלים", וטעמו בו כל הטעמים שבעולם? ומתריך, היו שלוש דרגות באוכלי המן - צדיקים ירד המן על פתח ביתם, בינוניים המן ירד בפתח המחנה, והרשעים שטו... קם ה"צדיק" וניגש לפתח ביתו על מנת

חוזר הצדיק לביתו בידיים ריקות, מה זה, שואלים בני הבית, איפה המן? עונה להם הצדיק, יש לי תענית חלום.... איני צריך את היום את המן. וזהו "ויענך", בעיני הבושה כשלא מצאת, "וירעיבך", כשהחלת שמוטב להתענות, ואת יום התענית ניצלת לתשובת אמת, ואז למחרת "ויאכילך את המן", חזר לפתח האוהל. הרי, שמוטב לצום יום שלם מאשר להתבייש.

והגדת - בפרשתנו

להכניס את מנת המן, אך הוא לא מוצא אותו, אין מן! עושה הצדיק "חשבון הנפש על כל מעשיו שביום אתמול, מה חטא שבגין מעשה זה נענש והמן התרחק ממנו? אבל המן לא נמצא. ואז מתחילות ההתלבטויות מה לעשות האם לצאת לחפשו אולי הוא בפתח המחנה, ואם אמצא, איך אלך איתו הביתה, הרי כולם יסתכלו... וידאו שאיני צדיק כ"כ וירגנו אחרי, וגרוע יותר, אולי לא אמצא בפתח המחנה ואמשיך לנדוד עד שאמצא... לא, את זאת לא אוכל לסבול.

סגולת השבוע

סגולת 'ברכת המזון' בכוונה

בפרשתנו - פרשת עקב "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך" וגו' (ח, י). נציין כאן לקט קט של סגולות ברכת המזון בכוונה ובקול מתוך הכתב.

כתב בספר החינוך (מצוה תל), כך מקובלני מרבתי, שכל הזהיר בברכת המזון מזונותיו מצויות לו כל ימיו בכבוד. (משנה ברורה סי' קפה סק"א).

ובמדרש תלפיות (ענף בהמ"ז) הביא בשמו דבנוסח ברכת המזון אין אות פ, פ"א זקופה מאותיות מנצפ"ך, לרמז בא, שכל המברך ברכת המזון בכוונה אין שולט בו לא אף ולא קצף (עטרת זקנים שם).

וידועים דברי הרה"ק המגיד ממעזריטש ז"ע דברכת המזון בעיא כוונה יותר מתפילה, דתפילה דרבנן וברכהמ"ז דאורייתא. עוד כתב במדרש תלפיות (שם) יכוין מאוד בברכת המזון ובדקדוק מילותיה שלא יבלעם, ואל יברך אלא מתוך הסידור, כי הכתב מעורר הכוונה עכ"ד. וכן הקפיד מאוד על כך הרה"ק המהרי"צ מליובאוויטש (המלך במסיבו ח"א עמ' קטז). ואומרים בשם הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל ז"ע, שאמר לאחד צעיר לימים, שאם רצונו בבנים יראים ושלמים, יזהר לברך ברכת המזון מתוך הסידור. ומספר הג"ר שמואל דוד הכהן פרידמן מח"ס שדה צופים: "ודכירנא שהגאון רבי חיים קרייזוויטש זצ"ל גאב"ד אנטווערפן כשנתארח אצלנו כמה פעמים, על אף שהיה בקי בעל פה בש"ס בבלי וירושלמי, היה נזהר מאוד שלא לברך ברכת המזון אלא מתוך הכתב (בדידי הוי עובדא).

בתקנות ואזהרות להגה"ק המקובל רבינו משה קורדובירו - הרמ"ק (הובא בספר הנהגות צדיקים) אות ח"י כתב: "לברך ברכת המזון בקול רם, כדי שיאמרו בני אחריו אות באות מילה במילה עכ"ל.

ובספר סגולות ישראל (מערכת מ אות יט) כתב זה לשונו: "ברך ברכת המזון בקול רם בשמחה וכוונה" וסימנך (משלי י, כב) "ברכת ה' היא תעשיר" - ואין ברכת ה' אלא ברכת המזון שהיא מן התורה, כי אין שום ברכה מן התורה רק ברכת המזון, ואם לא תוסיף עצב אלא תשמח בברכת המזון, אז באמת היא תגרום לעושר עכ"ד.

ונסיים בדברים נפלאים שכתב בספה"ק אגרא דכלה (פרשת וירא) כי הנשמה היתירה בשב"ק מתענגת מאוד כשמברך ברכת המזון בכוונה יתירה.

ומה נאה לשבח הנהגה טובה, ששמעתי מידידי שנוהג כך בביתו: בעת סעודת שבת קודש, מברכים כל בני המשפחה יחדיו (בניגון הידוע) את ברכת המזון בקול רם, וזכה מאז לראות ישועות גדולות.

- ווארט יומי • סיפור יומי
- הלכה יומית • אור החיים
- הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף
- היומי • זיכרון לצדיק

מחברים

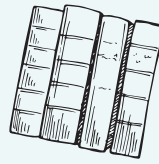
הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

ככה מתחילים את היום!

ישירות
למייל האישי

לחץ כאן להצטרפות

ר' גבריאל נחרד. מדובר בנזק גדול, סכום משמעותי ביותר. הרי השקיע בציוד שבמספרה הון, ועתה - הכל נגנב. עוגמת הנפש היתה גדולה, את הצער והכאב שהווה - קשה לתאר. לאחר רגע נזכר, וחיש נגיש למגירה השלישית שבדלפק, כשלבו הולם בפראות... שם, במגירה השלישית, הניח אך אמש מעטפה עבת כרס, שהיו בה כמה אלפי דולרים של תרומה אותם גייס עבור משפחה עניה. עתה, לבו צנח בקרבו כשהבין, שאם כל הציוד שבמספרה נגנב, כנראה הגנב הזרז, שניכר שאין מגירה שידיו לא ביקרו בה, הניח את ידיו גם על המעטפה הזו.

'אוי, נאנח מיד, 'הרי הכסף הזה בכלל לא שלי, ומדובר בסכום גדול במיוחד, שהיה בדרכו למשפחה אומללה!'

סיפר המגיד מישרים הרב אשר קובלסקי שליט"א: היה זה בבוקר אחד, כשהתרחיש שכל בעל עסק ירא ממנו - התרחש במספרתו של ר' גבריאל יגודיוב, ברחוב עזרא בבני ברק. הוא מגיע אל המספרה שלו בכדי לפותחה, ומגלה שאין צורך לטרוח ולפתוח את המנעול, מישוהו כבר עשה זאת בשעת לילה מאוחרת... אכן כן, בשעת ליל נפרצה המספרה, גנב זרז וחמקן פרץ פנימה, ורוקן את תכולתה: הציוד היקר, המכשור המתקדם, וגם הקופה הרושמת נפרצה ורוקנה עד תום...

ר' גבריאל נחרד. מדובר בנזק גדול, סכום משמעותי ביותר. הרי השקיע בציוד שבמספרה הון, ועתה - הכל נגנב. עוגמת הנפש היתה גדולה, את הצער והכאב שחוהו - קשה לתאר. לאחר רגע נזכר, וחיש נגיש למגירה השלישית שבדלפק, כשלבו הולם בפראות... שם, במגירה השלישית, הניח אך אמש מעטפה עבת כרס, שהיו בה כמה אלפי דולרים של תרומה אותם גייס עבור משפחה עניה. עתה, לבו צנח בקרבו כשהבין, שאם כל הציוד שבמספרה נגנב, כנראה הגנב הזרז, שניכר שאין מגירה שידיו לא ביקרו בה, הניח את ידיו גם על המעטפה הזו.

'אוי, נאנח מיד, 'הרי הכסף הזה בכלל לא שלי, ומדובר בסכום גדול במיוחד, שהיה בדרכו למשפחה אומללה! ברגע הבא הוא התבלבל לגמרי. הוא פתח את המגירה, אותות החיטוט ניכרו בה היטב, ניכר היה כי הגנב עשה בה כבתוך שלו. ובכל זאת - המעטפה עמדה שם בשלמותה, הגנב לא נגע בה! פלא פלאות! כל הציוד, כל הכסף, הכל נגנב. ואילו המעטפה הזו, כספי צדקה, לא ניזוקה כלל, הרי היא עומדת בשלמותה! בורא עולם, אבי העניים, ככל הנראה היכה את עיני הגנב בסנוורים, והוא לא הבחין במעטפה היקרה הזו! השיר והשבח לאבא שבשמים, הודו לה' כי טוב!

העוברים והשבים ששמעו על הגניבה, נכנסו מיד אל המספרה, סקרנים לדעת על תוצאותיה. גם הלכות שהגיעו בימים הבאים, כולם התעניינו על הגניבה שהתרחשה, ביקשו לדעת איך ר' גבריאל מתאושש ממנה. ור' גבריאל? - התגובה היחידה שלו היא 'ראיתי בעיניי נס ופלא, השיר והשבח לבורא עולם. היתה כאן מעטפה יקרה שהיו בה כספי צדקה, והגנב - מבלי משים כנראה - דילג

עליה. רחמי שמים, חסדי השם כי לא תמו' - שב ואמר לכולם... רבים הופתעו מתגובתו זו, בטוחים שהתבלבל. בכל זאת הרי הוא ניזוק היטב, כספו שלו נגנב והציוד היקר נגזל, הוא החל לשקם את המספרה שלו מיסודה! ור' גבריאל עצמו לא שת לבו לחלק הזה בכלל, אחת היא לו: תודה לאבא שבשמים, ראיתי בעיניי את ניסוי ונפלאותיו, איך שרדה המעטפה של כספי הצדקה, ניכר שהכל בחסדיו הרבים, הודו להשם כי טוב' - שב וסיפר לכל מי שהיה מוכן לשמוע, כולל כל עוברי האורח, החברים, וכמובן - הלכותות שהתעניינו...

ואז, באחד הימים, בעומדו בבית הכנסת ניגש אליו יהודי שלא הכיר, והושיט לו מעטפה ובה סכום כסף גדול. 'אני חייב לך את הכסף הזה, סח הלה, ור' גבריאל עמד המום. 'אתה? הרי אינני מכירך משום מקום?! אמר. 'אוהו, אנחנו מכירים ועוד איך... - התחייך הלה במבוכה, 'פעמיים כבר ביקרתי במספרה שלך, פעם אחת בהיותך בה, ופעם אחת באישון ליל, בלעדך.

אני הגנב שפרץ אליך! 'רגע, רגע, זה לא יכול להיות! - גמגם ר' גבריאל, 'אתה גנב? הרי אתה נראה יהודי ירא שמים! ובכלל, אם אתה הגנב - מדוע אתה רוצה להחזיר לי?! מה קרה פתאום?!'

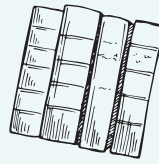
'הסכת ושמע, השיב הגנב, 'אספר לך בדיוק. לא היה לי קל להפוך לגנב, אולם בשל קשיים רבים יצרי התגבר עליי, ומזה תקופה הפכתי לגנב חובב, ופרצתי - בין היתר - למספרה שלך... וכמנהגם של גנבים - לשוב למקום הפשע לאחר ביצועו, גם אני שבתי למספרה. במקרה שלך זה היה קל - שלושה ימים לאחר הגניבה פשוט הופעתי כלקות, וביקשתי להסתפר. בעודני מסתפר, סיפרת לי כפי שסיפרת לכולם על הגניבה, והתפעלתי לראות כיצד אתה עוסק כל כך בהודאה לה', עד כמה אתה רואה רק את החלק הטוב שבסיפור, עד כמה הצלחת למנף את רגע הכאב וההפסד - לרגע של חסדי שמים ברורים! יצאתי מהמספרה שלך נסער, המום.

עד אז יצא לי כמה פעמים לשמוע אנשים לאחר גניבה, תמיד שמעתי רטינות על הגנבים, על המשטרה, על כל מי שאפשר להאשימו בסיפור. ואילו מפין קלחו דברי שבה והודאה לבורא עולם, ראית רק את הנס שבתוך הסיפור, את המעטפה שניצלה. דברך חרשו בנפשי חריש עמוק, הרגשתי שאינני מסוגל להתעלם ממה שאני שומע...'

האיש נשם עמוקות, והמשיך: 'זהו, באותו רגע התלטתי שזהו לא עוד גניבות. אם יכולתי לשמוע אדם שחנתו נפרצה והוא עוסק בהודאה, אם שמעתי כיצד בורא עולם סימא את עיניי לבל אראה את המעטפה ההיא - הבנתי שיש כאן איתות מלמעלה. חזרתי הביתה, ושקעתי בהרהורים על המקום אליו הידרדרו חיי, כיצד הפכתי לגנב נאלח, והחלטתי שלא עוד! שבתי בתשובה שלימה, ועתה הגעתי להשיב לך את הכסף שגנבתי, ולבקש את סליחתך!'

אני הגנב שפרץ אליך! 'רגע, רגע, זה לא יכול להיות! - גמגם ר' גבריאל, 'אתה גנב? הרי אתה נראה יהודי ירא שמים! ובכלל, אם אתה הגנב - מדוע אתה רוצה להחזיר לי?! מה קרה פתאום?!'

מוסד וביקש להחליף אותי עם ילד אחר, וכך נפל בחלקי להתקבל למוסד שעמד תחת חסותו של האדמו"ר מסאסוב. למדתי אז בעיון פרק 'איזהו נשך'.

אבל לא ארכו לי ימי השלוה. בעש"ק פרשת כי תבוא פרצה 'מלחמת העולם השנייה', והיה נראה חשש גדול שהגרמנים יפציצו את 'לונדון' הבירה, ועקב כך החליטה ממשלת אנגליה להפיץ מליון ילדים הנמצאים בלונדון אל עבר הכפרים שמסביב לה, וכך נשלחת עם שאר ילדי לונדון, שהיו תחת אחריות ממשל האנגלי, אל העיירות והכפרים הקטנים.

אותי שלחו ביחד עם עוד ארבעה ילדים קטנים ממני, אל כפר קטן הנקרא 'עאי', הגענו בעש"ק לביתו של גוי שקיבל אותנו בסבר פנים יפות, ואמר לנו שיכולים אנו להרגיש בנוח ולהסיר את 'הכובעים' מעל ראשינו, כשכוונתו לכיפות... הסברנו לו שיהודים הולכים תמיד עם כיסוי ראש, זה התקבל בעיניו תמוה מאד, מעולם לא שמע על כך, אבל הניח לנו.

כשהגיע הזמן לכבד אותנו באוכל, אמרתי לו שאין אנו צריכים כלל אוכל, כי אם פת לחם - שהיה עשוי אז רק מקמח ומים, פירות, ותה בלי חלב (דרכם של האנגלים לשתות תה עם חלב) עוד זאת אמרתי לו מראש, שביום השביעי המתקרב לא נשתה בו גם תה (זאת מחמת איסור בישול בשבת).

בשבת בבוקר ישבתי למעלה בחדרי וקראתי שנים מקרא ואחד תרגום, ובאמצע הופרה שלוותינו, בעל- הבית הגוי בישר לנו שהגיעו לכאן זוג יהודים ממדינת 'טשעכסלאווקאי' לבקר אותנו, ברגע הראשון שמחנו מאד שיהודים מגיעים לבקרנו, ועוד מתושבי מדינתנו, אבל כשירדנו אליהם, נחרדנו לראות זוג שיוצאים מרכב בעצם יום השבת, עם עט בכיס, ראינו מיד שזה מריח משהו לא טוב, האיש הציג עצמו בשם ד"ר מאנדל מפראג, שבא לדאוג עבורנו מטעם הממשלה, ואמר ששמע מהגוי שאנחנו לא אוכלים כלום, וכך ניסה לפתות אותנו שנאכל ממאכלי הגויים, בטענו שכעת 'עת מלחמה' ופיקוח נפש' ומחויבים לאכול... אמרתי להם בתקיפות שאנו לא נאכל ממאכלי הגויים, כבר סיכמנו עם 'בעלת הבית' בדיוק מה נאכל.

אולם 'האורחים המכובדים' לענו עלינו מאד, ואמרו בפנינו להגוי שבשר קר מותר לנו לאכול, ורק בשר חם אסור לנו לאכול... אבל אני עמדתי על דעתי: לא נאכל לא בשר חם ולא בשר קר...! לא מדובשך ולא מעוקצך!

כשראו שעלי לא יצליחו, ניסו לדבר על לב שאר הילדים. כשראיתי זאת, חם לבי בקרבי, ודיברתי להם 'דרשה' נלהבה שלא להתפתות מדבריו של ה'דוקטור', יהודים אנחנו ולא ניכשל ח"ו במאכלות אסורות, ברחמים ובתחנונים דיברתי לפניהם. בין הילדים היה ילד כבן שמונה שהיה בנו של השוחט מפרעשבורג שכמעט שנתפתה לדבריהם, ואמרתי לו בתמיהה: 'דבר שנוהר בו אביך כל כך לזכות יהודים בבשר כשר, יכשל בו זרעו?' (עי' ב"ק ג.נ), ומיד הסכים ונענה לדברי ואמר שגם הוא לא יאכל.

כמובן שאחרי 'מהומה' כזאת נהפכתי בעיני הד"ר וזוגותו למסית ומדיח... אולם, למעשה כך ניצלנו כולנו מאכילת טריפות, אם כי הפסדנו מזה ה'נשיאות חף' והיחס הטוב מאת מארחינו, שהסתכלו עלינו כנערים עקשנים וסרבנים. לימים אמרתי, שה'דרשה' הזאת

ר' גבריאל התרגש. תגובתו לגניבה הרי היתה אמיתית מתוך הלב, ולפתע הוא מגלה כי היא הצליחה לזעזע את נפש הגנב בעצמו, ולהשיב את נפשו לצור מחצבתו ולהחזירו בתשובה שלמה. הוא כה התרגש, עד שביקש מהגנב לשעבר להשאיר את הכסף אצלו, ולערוך בו סעודת הודאה על ששב בתשובה, תוך שהוא חש זכות עילאית, שהודות לדברים האמיתיים שבקעו מליבו הצליח להשיב יהודי לדרך הנכונה!

סיפור מופלא זה, המופיע בספר 'ברכי נפשי', מחדד לנגד עינינו את אחת מתופעות הלוא' של ההודאה, לאן בכוחה להוביל. הבה נאמץ את גישתו של ר' גבריאל, כאשר גם לנוכח דברים פחות נעימים, נחפש את הטוב, נעצים אותו ונודה עליו. בכל רגע של קושי או ניסיון, יש גם דברים של טוב. הבה נודה עליהם מכל הלב, הבה נטה את נשמתנו להודות ולשבח לבורא עולם על הטוב שהוא גומל עימנו - גם טוב שטמון תחת דברים שנראים קשים, ואז ייפתחו לנו שערי חסדים גלויים, ונזכה כולנו לחוות טוב גלוי, מזוקק וטהור, כל ימי חיינו!

החיים שלנו, לעתים קרובות, הופכים לאפופי דאגה. האחד דואג מפני שיחתו של המלמד, אחר חושש מתוצאות בדיקות המעבדה, והשלישי מתוח לקראת פגישה עם המעסיק, אבל כולנו מחפשים דרך לחיות חיים רגועים וטובים, נטולי דאגות...

הנה דרך לכך, סגולה רבת עוצמה, אותה גילה הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, ובשמו היא מופיעה בגיליון 'באר הפרשה': העצה היא, לרשום את הדברים הטובים בפנקס קטן, ומדי תפילת העמידה, בעת שמגיעים לברכת 'מודים', להתבונן ולהיזכר בפנקס עד כמה יש לנו להודות ולשבח, את בורא עולם! 'והוא בדוק ומנוסה' - אמר הגרש"ז אויערבך. מי שעושה כן - חייו נרגעים ודאגותיו בטלות, והמתח בחייו מתחלף בשלווה נעימה.

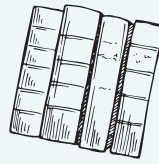
(פניני בית הלוי)

בכל אותה תקופה לא רציתי לשתות חלב עכו"ם, וכך יצא שתקופה ארוכה לא טעמתי שום מאכל, כי רוב המאכלים שבישלו עבורנו היו עם חלב, 'דגנים' עם חלב, 'אורז' עם חלב, וכיוצא בזה, והנה כתוצאה מכך פרחו לי פצעים בכמה מקומות בגוף מחוסר תזונה ראויה, וחלקם אף נשארו בגופי עד היום הזה... המודריכים שם הכו אותי ושפטו אותי בעונשים שונים, והכריחו אותי שאוכל ואשתה כשאר הנערים, אולם לא היה איכפת לי כלל.

בין כל סיפורי ה'מלחמה' 'השוואה', מתגלה לפנינו מסכת חיים נפלאה של ילד צעיר שבכוחות עצמו עמד בתוקף בגלותו ובטלטולו בשנות המלחמה, והיה מפליא בהתנהגותו בעיני כל רואיו. וכך סיפר הילד עצמו לימים:

הגעתי ללונדון עם ה'קינדער טראנספארט' שנועד להצלה שיצא מעירי 'פרעשבורג' - בחודש סיון תרצ"ט. שלחוני למוסד מסוים שלא התאים לרוחי, וברוב חסדי ה', כמה ימים לאחר מכן בא שליח מהגר'צ רבי שמחה רובין האדמו"ר מסאסוב לונדון זצ"ל לאותו

לקראת סוף החורף בשנת ת"ש, התכוננתי להיכנס לשיבה שבה אוכל ללמוד תורה יום שלם, כפי שהונכתי בבית אמר"ר זצ"ל, וביקשתי רשות על זה ממנהלי המוסד, אך הם לא נתנו לי רשות בשום פנים ואופן, עד שהחלטתי, יחד עם חבר נוסף, לעשות 'זיכרון', ניסיון לברוח באישון לילה, אך מנהל המוסד שהרגיש בכך, התחיל לצעוק בקולות משונים: 'רוצחים', 'מערדער'ס'... כל הגויים אשר סביבנו תמהו מאד והסתכלו עליו כמשוגע... אבל זה לא עזר לנו כלום, והוכרחנו לחזור מרוב הצעקות...

אולם למחרת בבוקר, בעת שהתקיימה 'אסיפה' בהנהלה, ניסיון שוב לברוח, והפעם הצלחנו...

לצערי, השארנו עם 'מזוודה' שהיתה מופקדת אצל מנהלי המוסד, והיו שם 'תעודת זהות' ואישורי שהיה באנגליה, וכן סידור חשוב שקיבלתי מאבי מורי ז"ל כשנפרדתי ממנו בפרוץ המלחמה, ועוד דברים חשובים... וארבע שנים חייתי שם במדינה בסכנה ממשיה, בלי ניירות ואישורים...

בינתיים נכנסנו לשיבה בעיר 'בורנמוט', אך גם שם לא ארכו לי הימים, עקב שהיתה סמוכה לים, והופצה ע"י הגרמנים הארורים. באותה שעה הכניס אותי הרבי מסאסוב זצ"ל לביתו הפרטי בלונדון, ושימש עבורי כאב וכאם, ולמד עמי מסכת חולין גפ"ת וראשונים, ובערב היה מטייל עמי וחוזר עמי על הגמרא שלמדנו במשך היום. ועל פי עצתו נכנסתי לבסוף ללמוד בימי הסליחות בשנת ת"ש בשיבתו הרמה של מו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל בלונדון, ואז הגעתי קצת לימי מנוחה, מבחינה רוחנית, שם עליתי ונתעליתי בעז"ה עד מאד.

הילד האמיץ הזה, שלא נכנע לשום אחד שבעולם, ומנערותו עמד על תוקף יהדותו, בשמירת שבת וכשרות, עלה ונתעלה מאד מאד בתו"ש, עד שלימים נתעטר בעטרת כהונה והנהגה על עיר הקודש ירושלים, בה כיהן כגאב"ד העיר קרוב לעשרים שנה, והלך לפני העם כשור צבא במלחמה, להציל אותנו מאלו שעומדים עלינו לכלותנו ברוחניות ובגשמיות, ה"ה רבינו הגדול מרא דארעא קדישא הגה"ק רבי יצחק טובי' ווייס צוק"ל זי"ע.

(גל' קנין תורה ואתחנן פ"ב)

האניה, שטולטלה רבות במהלך הלילה, נראתה שבר כלי. מפרשיה מושלכים היו על הסיפון, תרניה מנותצים, דומה היה כי מאומה לא נותר על מקומו. אבל האניה לא התרפכה! קרא רב החובל בהתלהבות. זהו תפקידך כרב חובל!

עוד ימים מספר המשיך האב המסור לאמן את בנו ולהכניסו ברזי המקצוע, עד אשר לשמחתם הרבה של הוריו, הצליח בנם המוכשר לשמור על יציבותה של האניה במושך שש עשרה שעות רצופות של סערות ונחשולים שהערים האב.

רב החובל העביר יד שזופה על הגה האניה המבריק משימוש. מכל עבר נראה הים הגדול רגוע ושלו, כמו מעולם לא ביקשו גלוי בלוע בקרבם את האוניות שפילסו את דרכן במים אדירים.

שנשאתי אז, היתה למעשה "דרשת הבר מצוה" שלי, כי היה אז שבת אחרי שנעשיתי בר מצוה, ואצלנו היה המנהג אז לשאת דרשה בשבת שאחרי הבר מצוה.

במוצ"ק שלחתי מכתב להרבי מסאסוב זצ"ל, ותיארתיו לו באיזה מצב אנחנו נמצאים. המכתב הגיע אליו ביום שני בבוקר, ועוד באותו היום הגיע הרבי למקום, והלך בכל הכפר לחפש אחר בית פנוי בשבילנו, עד שלמחרת ביום שלישי מצא בית להשכרה, בבעלות אשת כומר הכפר, שהיה בו מספיק מקום לחמשים ילדים, ועוד באותו יום עברנו לבית זה, בינתיים לא היה שם שום רהיטים, והיינו ישנים על הארץ, אבל בהמשך דאג לנו הרבי מסאסוב זצ"ל לרהיטים, ועם הזמן סודרו בו סדרי כשרות מיוחדים בשבילנו, וגם שיעורי תורה, וגם נתוספו בו ספסלי בית המדרש, והמקום התמלא בילדים חרדים.

אך מכיון שכאמור היינו תחת אחריות הממשלה, נאלצנו ללכת בכל יום לבית-ספר שהתנהל תחת הנהלה יהודית חילונית, שהיו אחראים על הילדים הפליטים. זכורני שפעם הגיע לשם ד"ר מאנדל הנ"ל ודרש' בפני הילדים ואמר באידיש 'קינדער איהר זענט נישט אין מונקאטש'...

ורמו בדבריו שכאן לא צריכים לשמור כ"כ התורה והמצוות כמו במונקאטש החרדית, אך הרבי מסאסוב זצ"ל שהיה נוכח שם הגיב מיד ואמר לילדים: "דער זעלבער באשעפער וואס איז אין מונקאטש, איז אויך דא!". בהמשך נתברר, שאותו ד"ר מאנדל, אינו אלא מומד ל"ע, ושימש כשלוחם של המ'סיונרים, והיה גר בשכונתם במקום שלא דר בה שום יהודי.

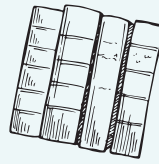
הרבי מסאסוב זצ"ל שלח לנו יהודי יקר ת"ח מלונדון בשם רבי שלמה שפירא, עם זוגתו, שבישלה שם עבורנו, ור' שלמה למד עמנו בכל יום בבוקר שיעור בפרק כל הבשר במס' חולין, ובערב מסרתי שיעור בחורש"י.

בכל אותה תקופה לא רציתי לשתות חלב עכ"ר, וכך יצא שתקופה ארוכה לא טעמתי שום מאכל, כי רוב המאכלים שבישלו עבורנו היו עם חלב, 'דגנים' עם חלב, 'אורז' עם חלב, וכיוצא בזה, והנה כתוצאה מכך פרחו לי פצעים בכמה מקומות בגוף מחוסר תזונה ראויה, וחלקם אף נשארו בגופי עד היום הזה... המדריכים שם הכו אותי ושפטו אותי בעונשים שונים, והכריחו אותי שאוכל ואשתה כשאר הנערים, אולם לא היה איכפת לי כלל.

כך עברו עלי כמה חדשים, עד שבחודש טבת התיר לי מנהל המוסד לנסוע פעמיים בשבוע למחלבה שבעיר הסמוכה כדי להשגיח על החליבה, ובזה הפכתי בעודי נער צעיר למשגיח כשרות...

כשהגיע הזמן לכבד אותנו באוכל, אמרתי לו שאין אנו צריכים כלל אוכל, כי אם פת לחם - שהיה עשוי אז רק מקמח זמים, פירות, ותה בלי חלב (הדכם של האנגלים לשתות תה עם חלב) עוד זאת אמרתי לו מראש, שביום השביעי המתקרב לא נשתה בו גם תה (וזאת מחמת איסור בישול בשבת)

מפרשי האגדה היו מתוחים לכל ארכם. רוח הים הכתה בהם והמריצה את האגדה אל מחוז חפצה.

הנוסעים סיימו להריק אל קרבם כוס משקה חריף לסיום ארוחת הבוקר הנפלאה שהוגשה להם. דולפינים זריזים קיפצו סביבות האגדה והפסטורליה המדהימה ריתקה את הנוסעים למקומם.

בעבר, בצעירותו, היה רב החובל מסמן ביומנו בהתלהבות כל הפלגה ומתאר את קורותיה בפרוטרוט. עם השנים הפסיק לרשום את נסיעותיו ביומנו. כל שערה לבנה בראשי, היא סימן להפלגה נוספת. אין לי סיבה לרשום, היה אומר לחבריו.

השנים הרבות שבילה בין יבשת ליבשת נתנו בו את אותותיהן. לפעמים נדמה היה, כי עוד רגע קט יכוסה מצחו בירקרוקת, מן הסוג שמכסה את דפנות האגיה. הוא ואנייתו הפכו מקשה אחת, ואיש לא יכול היה להפריד ביניהם. גם נישואיו לפני שנים מעטות בלבד, לא תלשוהו מן הים. אחת לחצי שנה היה פוקד את ביתו ואת בנו הקטן, שווה עמהם קמצא, ושב אל מקומו הטבעי, אל הים הפתוח.

ויהי היום, געגעויו של רב החובל לבני משפחתו עלו על גדוהיהם, והובילוהו היישר לביתו שבצפת. כרכרה מהירה, שבעליה תוגמל כראוי, הבהילה אותו אל ביתו, ותוך זמן קצר ישב מיודענו שבע ההפלגות בחיק משפחתו ליד האח הבעור.

שבועות אחדים שהה מיודענו בביתו, וימים אחדים בטרם שב הימה הודיע רב החובל לרעייתו, כי הפעם הוא נוטל עמו גם את בנם היחיד. עליו ללמוד את המקצוע. אני כבר מזדקן, ואיני יודע עד מתי אוכל להמשיך

ולהפליג בים. זה הזמן להכניס את בני ברזי אומנות קשה זו, פסק. היא, קשורה בכל נימי נפשה לבנה הקטן והיחיד, מיאנה לשמוע על כך. לא יעלה ולא יבוא. נכון, הוא צריך ללמוד מקצוע, אבל, רק מול עיניה. רק אם אינו נוטש אותה ולו לרגע קט.

רב החובל, שחושל להתמודד עם סערות אדירות ומשברי ים אך לא עם רחמי אם על בנה, נכנע. אני אלמד אותו מול עיניך כיצד להיות רב חובל.

מספר ימים עמל רב החובל במרתף הבית על מלאכה מסוימת, אותה סרב להראות לבני ביתו. רק כשאסיים תראו, היה משיב להפצרותיהם. כאשר סיים את מלאכתו, הוא עלה מן המרתף וחוזו בידיו החסונות דגם של אגיה קטנטונת, זהה להפליא לאנייתו שחנתה זה מספר שבועות בנמל. מאומה לא חסר לאניונת. כאן, הצביע רב החובל, נמצא החדר שלי, שבו אתה תגור בבוא היום. מאחוריך נמצא חדר המלחים. למטה, הורה רב החובל באצבעו ופתח דלת קטנה, ממוקם מחסן גזירי העץ שמיועדים למלאות את מקומם של התרנים שעלולים להשבר בעת סערה קשה. כך, במשך שעה ארוכה לימד האב את בנו הקשוב את כל רזי אנייתו

וסודותיה, עד שהבן יכול היה לשוטט בה בדמיונו בעיניים עצומות. עם תום השלב הראשון, השיקו האב והבן הנרגשים את האגיה הקטנה בצוותא לתוך גיגית עצומת מימדים, שהוצבה במרכז הבית. דמיונו של רב החובל לא ידע גבולות. קרקעית הגיגית כוסתה בחול רך, דגי זהב קטנים שטו בחדווה במים הצלולים, שנמהלו במעט דיו כחלחל וציורי גוף מדהימים כיסו את צידה הפנימי של הגיגית. מושלם.

בידיים מיומנות נעץ רב החובל את עוגן האגיה בחול והורה לבנו לנשוף במלא עצמת ריאותיו על מפרשיה המתוחים. דקה ארוכה ניסה הבן להטות את האגיה על צידה, פניו אדמו ממאמץ, אך מאומה לא הועיל. זהו תפקידו של העוגן, ציין רב החובל בסיפוק. הוא מעגן את האגיה למקומה.

כעת, הבה נפליג.

הלילה ירד זה מכבר. לאורם של עששיות נפט זעירות שנתלו לצדי האגיה, הפליגו האב ובנו במרחבי הגיגית. רוחות רבות עוצמה שנפלטו ממפוח ענק איימו לפרק את האגיה שנאבקה על חייה, ולולא מיומנותו המופלאה של רב החובל, היתה האגיה שוקעת זה מכבר במעמקי הגיגית.

האם פרשה זה מכבר למנוחת הלילה. הוא נשאר איתי, קבע רב החובל. גם בים אי אפשר ללכת לישון כאשר רוצים. לפעמים צריך להשאר ערים יומיים ואפילו שלשה, עד אשר תחלוף הסערה.

האגיה, שטולטלה רבות במהלך הלילה, נראתה שבר כלי. מפרשיה מושלכים היו על הסיפון, תרניה מנותצים, דומה היה כי מאומה לא נותר על מקומו. אבל האגיה לא התהפכה!

קרא רב החובל בהתלהבות. זהו תפקידך כרב חובל!

עוד ימים מספר המשיך האב המסודר לאמן את בנו ולהכניסו ברזי המקצוע, עד אשר לשמחתם הרבה של הוריו, הצליח בנם המוכשר לשמור על יציבותה של האגיה במשך שש עשרה שעות רצופות של סערות ונחשולים שהערים האב.

כעת הוא כבר רב חובל, שח האב בסיפוק לרעייתו, טפח נמרצות על שכמו של בנו וחזר אל הים רגוע ושלו. בנו למד את המלאכה...

תיאור מרתק זה כותב רבי יוסף חיים זצ"ל בעל הבן איש חי בספרו רב פעלים (ח"ג סוד ישרים סי' א'), במענה "לתלמיד חכם אחד, תושב עיר אחרת ששאל ממני שאלות בלימוד הסוד". רבי יוסף חיים טרח להסביר לו, כי אנו, בדורות שלאחר חתימת התלמוד, דומים לבנו של רב החובל שלמד להשיט את אנייתו בתוך גיגית. אותו תלמיד חכם שפנה לרבי יוסף חיים עסק בחכמת הקבלה, ולעיתים הוא נתקל בעניינים שונים שלא נתפסו בראשו.

רבי יוסף חיים אילפו לקח, כי אם ידע אל נכון את מקומו, לא יקשו בעיניו דבריהם, אלא יבין כי חכמתו היא זו המוגבלת.

(גל' מאורות דף היומי)

הוא נשאר איתי, קבע רב החובל. גם בים אי אפשר ללכת לישון כאשר רוצים. לפעמים צריך להשאר ערים יומיים ואפילו שלשה, עד אשר תחלוף הסערה....

פנינים על הפרשה:

ישים האדם בטחונו אך ורק בידו יתברך

'וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל (דברים ח, יח). ועוד יתבונן האדם כי כל מה שיחשב האדם בעסקי העולם ובמשאו ובמתנו לא יועיל כלום, כי הכל תלוי בידו יתברך, כמו שכתוב בתורה (שם ח יח) וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל, ותרגום אונקלוס 'ארי הוא דיהב לך עצה למקני נכסיו'. וכן אמרו רבותינו ז"ל (מו"ק כח.) בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא תליא מלתא. אם כן, כיון שפרנסת האדם תלויה בידו יתברך, מה יועילו מחשבותיו, מה שגזר עליו יגיע לו. וכיון שיחשב האדם דבר זה תמיד דהכל תלוי בידו יתברך, לא יבוא להרבות מחשבות בעניני העולם ועסקיו, וממילא אתיא רוחא, דבשעת התפלה ימצא מחשבתו טהורה ופנויה לעבודת ה' דוקא:

וזה הוא כונת שלמה המלך עליו השלום (משלי טז ג) 'אל ה' מצשיך ויכנו מחשבתך', פרוש כל מצשיך שאתה רוצה לעשות בעניני העולם ובעסקיו תלה אותם ביד ה', ודע כי הוא העקר מה שיעשה ה' הוא שיהיה, עליו אין להוסיף וממנו אין לגרע, ואז ייכנו מחשבתך, שבזה תמצא מחשבותיך פנויות בשעת תפלה:

והנה כשמשים האדם בטחונו בו יתברך, וידע כי הוא המשגיח בו ומפרנסו, גם הקדוש ברוך הוא מרחם עליו ומזמין לו פרנסתו, שנאמר (תהלים נה כג) 'השליך על ה' יהבך והוא יכלכלך', פרוש, כשתשליך על ה' יהבך ובו תבטח כי הוא הן אותך, אז 'והוא יכלכלך'. אם כן, כיון שהכל תלוי בידו יתברך, ומחשבות אדם לא יועילו ולא יצילו בזה, למה לו ולצרה הזאת להרבות מחשבות ולהוסיף דאגות, ובפרט בשעת תפלה. לכן בעל תשובה צריך להזהר ביותר לטהר מחשבותיו בשעת תפלה:

(גני המלך, תיקון התשובה אות לה)

יראת שמים תלויה ביד האדם

ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' וכי (דברים י יב). הנה לכאורה מלתא דתמיהא זו, דבאמרו מה ה' שאל מעמך כי אם ליראה, פשוט הדברים הוא דיש כמה דברים שביד אדם לעשותם ויוכל לעשותם, ולא שאל ממנו הקדוש ברוך הוא כי אם היראה, ולא שירך ביד האדם שום דבר לעשות לה זולת היראה, דזה דוקא לבדה תלויה ביד האדם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לג.), הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים:

(מחשוף הלבן פרשת עקב)

עצות וסגולות:

שבת קודש (ד')

המבטל סעודות שבת, האבות מקטרגים עליו

ובפרט שהן כנגד אבות העולם, ואם יבטל שום אחד מהן לא מלבד ענינו הגדול ופגמו למעלה, אלא אפלו אב מהאבות שבטל סעדתו הרי הוא לו מקטרג ואומר אם אב אני איך כבודי.

(גני המלך, תיקון התשובה אות נה)

סגולות גדולות בסעודות השבת

ובפרט שמצינו כמה סגולות גדולות בהן, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (שבת קיח.) שבזכותן אדם נצול ממלחמת גוג ומגוג ומחבלו של משיח ומדינה של גיהנם, וגם כן הן תקון גדול לסעודות הרשות ומאכלות אסורות. וכיון שכל כך תועלת יש בהן איך יתעצל האדם לאבד טובה הרבה ולהגדיל ענש עליו.

(גני המלך שם)

יזהר בקיום סעודה רביעית

גם סעודה רביעית צריך לזהר בקיומה ללנות המלכה, וגם כן היא כנגד דוד המלך, לפי שדוד המלך ואבות העולם הם ארבע רגלי הכסא (זוהר ח"ב קז, ח"ג רסב); וצריך האדם להשלים הכסא בסעדת דוד המלך.

(גני המלך שם)

בעל תשובה יזהר מאוד בסעודות שבת

והנה בעל תשובה צריך לזהר בזה יותר כדי לתקן אשר עות, כי כל החטאים והעונות רבם ככלם גמשיכים מרובי אכילה ושתייה וסעודות הרשות. ולכן לתקן צריך לזהר בסעודות השבת לקימן פראוי ושללא יבטל שום אחת מהן.

(גני המלך שם)

אכילת שבת מתקנת את חטא הקדמון

ואפשר דהאכילה והתענוג של הימים טובים האלה, הוא תקון לחטא חוה ואדם שאכלו מעץ הדעת טוב ורע, שאמר הקדוש ברוך הוא התקון לזה הוא שיהיו ישראל מענגים השבתות וימים טובים, ותבוא האכילה הטהורה והמתרת של ימים הקדושים והטהורים, ותכפר על אכילת אסור וטמאה שאכלו חוה ואדם.

(מעגלי צדק אות ח"ת, ד"ה חשתי)

התשובה מקובלת יותר ביום השבת

כתב בזהר הקדוש (ח"ב קלה:) ובדברי המקבלים ז"ל (ראה שער הכונות ענין ראש חודש), דביום השבת רחמים גוברים וכל הדינים מתבטלים ולפיכך אש של גיהנם כבה ביום השבת, לפי שכיון שהדינים מתבטלים, גם האש שובערת מכחם מתבטלת וכבה. ולפיכך כיון שסטרא אחרא אין לה שליטה ביום השבת, התשובה מקבלת ביום ההוא, דאין שטן מקטרג שיקטרג עליו. ולפיכך צריך להתעורר בעל תשובה בכל שבת ושבת ולהוסיף תשובה על תשובה, כיון דיום קדוש הוא לאלהינו, בודאי דהתשובה מקבלת ביום זה, דעת רצון הוא.

(גני המלך, תיקון התשובה אות נח)

מלאכת הצדיקים נעשית ע"י אחרים

ואספת דגנך ותרשף ויצהרך (דברים יא, יד). בגמרא [דברכות] דף ל"ה (ע"ב) וזה לשונו: רבי חנינא בר פפא רמי, כתיב (הושע ב יא) 'ולקחתי דגני בעתו, וכתיב 'ואספת דגנך'. לא קשיא, כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, כאן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום. תנו רבנן, 'ואספת דגנך' מה תלמוד לומר, לפי שנאמר (יהושע א ה) 'לא ימוש ספר התורה הזה מפיו', יכול דברים ככתבן, תלמוד לומר 'ואספת דגנך', הנהג בהם מנהג דרך ארץ, דברי רבי ישמעאל. רבי שמעון בן יוחאי אומר, אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזרע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורה בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה, אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים, שנאמר (ישעיה סא ה) 'ועמדו זרים ורעו צאנכם' וכו', ובזמן שאין עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי עצמן, שנאמר 'ואספת דגנך', ולא עוד אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידו, שנאמר (דברים כח מח) 'ועבדת את איביך' וכו'.

תוספות: כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום שנאמר 'ואספת דגנך', ואם תאמר, והא לקמן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מוקמינן ליה. ויש לומר, דמיירי ודאי שעושים רצונו, אבל אין עושין כל כך דאינם צדיקים גמורים. ועוד יש לומר, דפליג ליה אהא דלקמן שבא לפרש מה בין עושין ואין עושין והכא בעושין ואין עושין כי הדדי נינהו. עד כאן לשונם. מקשים העולם מה היא כונת התוספות בתרוץ השני שתמצו:

כמה דרגות בצדיקים

ונהירנא פד הוינא טליא אמינא בה מלתא, והוא דבתרצא קמא תרצו התוספות דמיירי הא דמוקי רבי שמעון בר יוחאי לקמן 'ואספת דגנך' באין עושין רצונו של מקום, בעושין אבל אין עושין רצונו כל כך דאינם צדיקים גמורים, ובעל כרחנו צריכים לפרש הכי, דאי לא תימא הכי אם כן במאי מוקים רבי שמעון בר יוחאי 'ולקחתי דגני בעתו, ותו מאי בין 'ואספת דגנך' ל'ועבדת את איביך', אלא ודאי דהכי קאמר, אם עושין רצונו של מקום כל כך דהו צדיקים גמורים, מלאכתן נעשית על ידי אחרים, שנאמר 'ועמדו זרים ורעו צאנכם', וכשאינם עושין רצונו כל כך דלא הו צדיקים גמורים, הדין איתיה, אבל מלאכתן נעשית על ידי עצמן, שנאמר 'ואספת דגנך'. וכשאינם עושין רצונו של מקום ליכא דגן, שנאמר 'ולקחתי דגני בעתו, ולא עוד אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידו, שנאמר 'ועבדת את איביך' וכו' ברעב ובצמא' וכו', דלפי זה מתוקמי קראי כלהו, והינו נמי דעתיה דרבי חנינא בר פפא דמוקי גם הוא 'ואספת דגנך' באינם עושים רצונו כל כך, וקרא 'ועמדו זרים' וכו' בצדיקים גמורים, וקרא 'ולקחתי דגני' וקרא 'ועבדת את איביך' באינם עושים רצונו של מקום, ולפי זה רבי חנינא בר פפא ורבי שמעון בר יוחאי שוים הם:

רשב"י ורבי חנינא בר פפא נחלקו בביאור הכתובים

ובתרוצם בתרא כתבו, דיש לומר דהא דרבי חנינא בר פפא פליג אהא דרבי שמעון בר יוחאי, דרבי שמעון בר יוחאי עשה חלוק בין עושים רצונו של מקום כל כך דהו צדיקים גמורים, לאינם עושים רצונו כל כך, לשאינם עושים כלל, אבל רבי חנינא בר פפא מוקי 'ואספת דגנך' בעושים רצונו של מקום, בין הו צדיקים

גמורים בין הו צדיקים שאינם גמורים, דהעקר הוא כיון דאיכא דגן תירוש ויצהר, אפלו הם בעצמם אוספים אותו, לא אכפת לן. וזהו שכתבו 'דפליג אהא דלקמן' שבא לפרש מה בין עושין ואין עושין, דהינו מה בין עושין רצונו של מקום כל כך דהו צדיקים גמורים, לאין עושין רצונו כל כך דלא הו צדיקים גמורים, דכשהו צדיקים גמורים מלאכתן נעשית על ידי אחרים, וכשאינם צדיקים גמורים מלאכתן נעשית על ידו, והכא בעושין ואין עושין כי הדדי נינהו, דהינו בין עושים רצונו של מקום כל כך ובין אין עושין כל כך, על תרוהו אמרינן 'ואספת דגנך'. וד"ק:

(לבונה זכה פרשת עקב)

זהירות וזריזות באמירת הברכות

יצתה ישראל מה ה' אלהיך וגו' (דברים י, יב). אמרו רבותינו ז"ל (מנחות מג): שצריך אדם לברך מאה ברכות בכל יום, שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלהיך וגו', אל תקרי 'מה' אלא 'מאה'. והמאה ברכות הם ברכות של שחר, ושל שלש תפלות ושל ברכת המזון ושל בית הכסא. ורבותינו זכרונם לברכה עליהם השלום שפתותיהם ברור מללו, דעל ידי ברכות אלו מזכיר אדם הבורא יתברך שמו ודע גדלתו ושבחיו וחסדיו ונפלאותיו, כי כיון שקם בבקר ומברך ברכות 'אלהי נשמה' הרי מכיר שהשם הוא שנתן בו נשמה ונוטלה ממנו בכל לילה דרך פקדון ומחזירה לו בכל בקר, וזהו שאמר 'המחזיר נשמות לפגרים מתים'. וגם כן יש באלו הברכות שבח ישראל שבחר בהם הקדוש ברוך הוא מכל האמות ונתן לנו את תורתו, וכמה הודאות ושבחים אחרים. וכל זה לעורר לב האדם כיון שקם ממטתו להתחיל בעבודת השם וביראתו:

וכן גם כן ברכת 'אשר יצר' לתת שבח לשם, שהוא עשוי נקבים חלולים, ואפלו הכי הקדוש ברוך הוא מעמיד בו רוחו ושומרה על ידי נס. וכן נמי ברכות התפלה יש בהם שבח הבורא, ויש בהם בקשות שאנו מבקשים על עצמנו מלפניו יתברך, שיחננו דעת ויחזירנו בתשובה וירפאנו ויפרנסנו ויבנה ירושלים וישלח משיחנו, וכל זה להתבונן ולידע כי הכל תלוי בידו יתברך, ואין ביד אדם שום יכלת לעשות שום דבר חוץ מרשותו יתברך, חוץ מיראת שמים (ברכות לג):

וגם כן ברכת המזון, כדי להכיר שהקדוש ברוך הוא הוא הן ומפרנס את העולם כלו בטובו. וכן על זה הדרך כל דבר שירצה לאכל, יברך עליו כדי להודות בחסדיו יתברך שנתן לו הדבר ההוא ובראו בשבילו. וצריך להזהר שלא יאכל שום דבר בלא ברכה, כי נקרא גוזל להקדוש ברוך הוא, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (שם לה): על פסוק (משלי כח כד) 'גוזל אביו ואמו':

יברך הברכות במתוך ובכוונה

וגם כן לא יברך בחפזון רק במתון, כדי לכון דעתו ולידע מה מוציא בשפתיו, ולמי הוא מברך, ולא כמצות אנשים מלמדה. וצריך שיכון בשעה שהוא מברך, כאלו הוא עומד לפני הקדוש ברוך הוא, ולפיכך נתקנו הברכות בלשון 'ברוך אתה' שהוא לנוכח, מטעם זה שיכון אדם שהשכינה כנגדו ולה הוא מברך. וזהו שאמר (שם ג ו) 'בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחתיך', דהינו אפלו בשעת הנאתך כשאתה אוכל, דע את השם וברך לו בכונה, ולפיכך 'דעהו והוא יישר ארחתיך', סופי תבות עם הפולל גימטריא 'ברוך':

(נגזי המלך, תיקון התשובה אות כט)

מסכת כתובות דף מז-נב

עני שקיבל משני אנשים מאתיים זוז בבת אחת

בגמ': בעי רבי ירמיה שכרן בקרקע מהו בפחות משוה פרוטה מהו שניהם בפרוטה מהו (כתובות מו, א).

קיי"ל שאדם שיש לו מאתים זוז לא יקח צדקה. ובשור"ת תורה לשמה (סי' שד) זן באופן שגזדמן לעני ששני בני אדם נתנו לו כל אחד מאתים בבת אחת שהושיטו אותם לו בבת אחת בכפף, אם הולכים אחר קבלת המעות שמקבל בבת אחת וקיי"ל אפילו אלף בבת אחת יטול, או שמא הולכים אחר הנתנים שהם גופים מוחלקים, והרי זה כאילו נטל מזה אחר זה, ונמצא שכבר יש לו מאתים ולא יטול עוד.

וכתב. תשובה, איתא בקדושין (ז:): בעי רבא שתי בנותיך לשני בני בפרוטה מהו בתר נותן ומקבל אזלינן והאיכא ממונא או דילמא בתר דידהו אזלינן והא ליכא תיקו, ע"ש.

ועוד איתא בבבא מציעא (צו). בעי רמי בר חמא שאל שתי פרות לעשות בהם פרוטה מהו מי אמרינן זיל בתר שואל ומשאל איכא, או דילמא זיל בתר פרות וכל חדא וחדא ליכא ממונא, ואסיק בתיקו. ועוד איתא בסוגיין, בעי רבי ירמיה שכרן בקרקע מהו, בפחות משוה פרוטה מהו, שניהם בפרוטה מהו. ופירש רש"י אם תמצא לומר שכרן בפחות משוה פרוטה דאינו חייב לרבי יהודה דאינו ממון, שניהם בפרוטה דלגבי דידיה הוציא פרוטה מהו, אי אזלת בתר דידיה והא איהו אפיק ממונא וחייב, או דילמא כיון דלגבי כל חד מנייהו ליכא אלא חצי פרוטה דאינו ממון אינו חייב, וגם בעייתא זו לא אפשרה.

נמצא צדדי השאלה הנ"ל דמו להנך ספיקי דהש"ס, והדבר הוא בספק, אך נידון שלכם אינו איסור תורה, ורק הוא תקנת חכמים וספיקו לקולא, והמחמיר תבא עליו ברכה.

אב שאוסר על בנו לעבוד

בגמ': דאמר רב הונא אמר רב מנין

לחופה בכל אופן ואפילו שאין לו הנאה מכך שאז אין בזה חובת כבוד אב, ומוכרח שמעשי ידי הבת לאב.

וכיסודו של המצפה איתן נקט גם המקנה (קדושין לא:), ובספר סביב ליראיו (מצוה נו אות ה) דחה את הראיה, אבל הסכים לעיקר הדין מטעם אחר, שאין האב רשאי להפסיד ממון הבן, ונחשב רשע, ואין צריך לכבדו בזה. וע"ע בהר צבי (בסוגיין) שדן להוכיח מדברי הגמ' לעניין כיבוד אב ואם בשידוכים.

לקיחת ממון חבירו בלא רשות לשם מצוה

בגמ': מאי דבר אחר רב חסדא אמר זה תכשיט רב יוסף אמר צדקה מ"ד תכשיט כ"ש צדקה מ"ד צדקה אבל תכשיט יהבינן לה דלא ניחא ליה דתינוול (כתובות מח, א).

בשור"ע (או"ח סי' יד ס"ד) נפסק מותר ליטול טלית חבירו, ובלבד שיקפל אותה אם מצאה מקופלת. וברמ"א (שם) הוסיף שה"ה בתפילין, אבל אסור ללמוד מספרים של חבירו בלא דעתו, דחיישינן שמא יקרע אותם בלמודו.

ובמשנ"ב (ס"ק יג) ביאר הטעם שמותר לקחת טלית חבירו שלא מדעתו משום

שמעשה הבת לאב שנאמר וכי ימכור איש את בתו לאמה מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה (כתובות מז, א).

בשור"ע (יר"ד סי' רמ ס"ה) נפסק שחייב אדם לכבד אביו ואמו בגופו, אע"פ שמתוך כך בטל ממלאכתו ויצטרך לחזור על הפתחים. ודוקא כשיש לבן מזונות לזון באותו יום, אבל אם אין לו אינו מחוייב לבטל ממלאכתו ולחזור על הפתחים.

והנהגות מצפה איתן (קדושין לב. ד"ה מאי) כתב לחדש שהבן צריך לשמוע בקול אביו כשאומר לו להיבטל ממלאכה רק כשיש לאב הנאה מכך אך אם אין לאב הנאה מכך אינו חייב לשמוע בקולו.

והביא רמ"א לחידושו ממה שהוכיחו בסוגיין שמעשה ידי הבת לאביה שהרי אם לא כן כיצד יכול לבטלה ממעשי ידיה כשמוסרה לחופה. ולכאורה יש להקשות על דברי הגמ' ממה שמבואר בקדושין (שם) וכמובא לעיל שכן נפסק בשור"ע שבן חייב לשמוע בקול אביו כשאומר לו להיבטל ממלאכתו. ומוכרח שכל זה אמור רק כשהאב אומר לבנו להיבטל ממלאכתו ויש לו טעם לכך, אבל אם אומר לו סתם בלא טעם שיבטל ממלאכתו אין הבן חייב לשמוע בקול אביו ולפ"ז מבואר שבסוגיין הוכיחו מכך שאב רשאי למסור את בתו

דניחא ליה לאינש דליעבד מצוה בממוניה, ודוקא באקראי אבל בקביעות אסור, ואפילו באקראי דוקא באותו מקום אבל להוציא מביתו לבהכ"נ או איפכא אסור דאפשר שמקפיד עליו והוי גזל, והביא מהפמ"ג שכתב דבכל גווי ראוי ליזוהר כשבעליו עמו שישראלנו ואין סומכין על החזקה במקום שיכולין לבררו בקל וכ"ש אם יודע בו שהוא מקפיד. (וע"ע ברמ"א ובמ"ב שם ס"ק יד אם יברך על הטלית).

ובגמ' פסחים (ד). אמרו ניחא ליה לאיניש לקיזמי מצווה בממוניה, ובאחרונים דנו אם יש חילוק בין דין זה לדין הנ"ל ונאמרו בזה כמה דרכים עיין בהגהות רעק"א (שם ס"ד), ובמג"א (שם סק"י).

ובאחרונים דנו אם כלל זה נאמר גם כשעומד וצווח שאינו רוצה להוציא מעות על המצווה (עיין שד"ח מערכת נ כלל יד). ועוד דנו האחרונים אם במצווה שלא רמיא עליה כגון הפרשת תרומה שאם אינו רוצה לאכול אינו חייב להפריש תרומה אם אמרינן בזה ניחא ליה לאיניש כשמפסיד ממון על ידי כך (עיין חת"ס שם, ואב"ז י"ד ס' שצו אות ד).

והנה ברמב"ם (נחלות פ"א ה"א) כתב מי שנשתתה נותנים צדקה עבורו מנכסיו, וכתב הכסף משנה בביאורו הראשון שהיינו משום שניחא ליה לאיניש למיעבד צדקה מממוניה. ובחת"ס (או"ח ס' ב) נשאל כיצד אומרים בדבר זה ניחא ליה לאיניש, והרי הוא מפסיד את ממונו של חבירו, ועושה כן שלא מדעתו, וכיצד מצאנו היתר לזה, ובשלמא לדעת הריטב"א (ה"ד באסיפת זקנים ב"מ כה): כל שלא יצא שכרו בהפסדו אמרינן ניחא ליה לאיניש אפילו בהפסד ממון ושלא מדעתו, אך בכסף משנה לא משמע שביאר כן בדעת הרמב"ם. וכתב החת"ס לבאר שהכסף משנה דקדק ולא כתב ניחא ליה דליעבד מצוה אלא ליתעבד צדקה דוקא, והיינו שדין צדקה שונה משאר המצוות, ובטעם הדבר ביאר החת"ס וכתב, והחילוק בזה הוא שבשאר מצות יש צדיקים שמגיע עליהם כמעשה הרשעים בעולם הזה, משא"כ צדקה תציל ממות - ממיחה עצמה, וכתוב בחנוני נא בזאת ומותר לנסות בו הקב"ה, ואפילו אם נאמר באדם אחר, מ"מ אפשר עוונותיו הרבים גורמים להכריע הכף שאם יתן צדקה מצד

הוי בכלל עושה צדקה בכל עת, בודאי שאינו רשאי לזנום ממעות מעשר, אלא צריך ליתן המעשר לעניים ע"כ. ובדרך אמונה (שם ציון ההלכה ס"ק סג) כתב שכן שמע בשם החזו"א.

אולם הגאון רבי שלמה לניאדו בשו"ת בית דינו של שלמה (י"ד ס' א) כתב להעיר על דברי הט"ז, מתשובת מהר"ם מרוטנבורג הנ"ל, ושדעת מהר"ם מכרעת שהוא אחד המיוחד מרבותינו הראשונים, ואילו ראו דבריו הט"ז והבאר שבע לא היו חולקים עליו.

גם בעל האור החיים בספרו ראשון לציון (ס' רמט) כתב, שדברי הט"ז תמוהים ביותר, שהרי פירוש הגמרא (לקמן נ.) עושה צדקה בכל עת זה הזן את בניו הקטנים, היינו שהם יותר על שש שנים, שמן הדין הוא פטור ממזונותיהם. וכן פירשו רש"י והר"ן שם. והובאו בבית יוסף (סימן רנ"א). ולכן כשהוא זנם ומפרנס צדקה תחשב לו, ומעתה הדבר פשוט שמתיר לו להוציא המעשר מהריוח שלו לצורך בניו היתרים על שש שנים, לפרנסם וללמדם תורה.

אולם החיד"א בברכי יוסף (סימן רמט ס"ק יח) כתב, שאף על פי שרוב העולם נוהגים להקל בדין מעשר כספים, מפני שסומכים על דעת מהר"ם מרוטנבורג, ויש להם פנים הנראים בהלכה, וכמו שכתב הגאון רבי חיים בן עטר בראשון לציון הנ"ל, מכל מקום לא יפה הם עושים, אף שבאומדנא נותנים הם להוצאות בנייהם

אחד וירצה אנשים במקום אחר אינו בדין שיאריך ימים, מ"מ מי שנשתתה ואין לו חטא מכריע, על כל פנים יגן עליו צדקה מממונו להחייחו אע"פ שאינו מצווה ועושה מ"מ ממנו מגין עליו וה"ל כאלו קנו לו סם חיים לרפואתו. ע"כ.

ועיין בשדי חמד (כללים ח"ה מערכת נ כלל טז ד"ה ובמכתב), מה שציין לדברי הפוסקים בדין ניחא ליה לאיניש.

מזונות בניו ממצעש

במשנה: האב אינו חייב במזונות בתו וכו' (כתובות מט, א).

הרמב"ם (מתנות עניים פ"י הט"ז) פסק, הנותן מזונות לבניו ולבנותיו הגדולים שאינו חייב מן הדין במזונותיהם, כדי ללמד בניו תורה ולהנהיג בנותיו בדרך הישרה, הרי זה בכלל מצות צדקה, וצדקה גדולה היא, שהקרוב קרוב קודם ע"כ. וכן פסק השו"ע (י"ד ס' רנא ס"ג).

והשו"ך (סימן רמ"ט סק"ג) הביא להלכה דברי המהר"ם מרוטנבורג בתשובה (ס' עד) שכתב, שמתיר לפרנס בניו ובנותיו הגדולים ממעות מעשר, ואפילו יש לו יכולת לפרנסם ממקום אחר, מפני שגם זה בכלל צדקה ייחשב, וכמבואר בשלחן ערוך, וכן מבואר בשו"ת התשב"ץ (ח"ב ס' קלא), וכ"כ בספר אהבת חסד (פרק יט אות א).

אמנם הט"ז (ס' רמט סק"א) כתב בפשיטות, שאף על פי שהזן בניו הקטנים

(כתובות ג, א).

באור המאיר (דרש לר"ה ד"ה אמנם) כתב, יש לך אדם שהוא חי על האדמה, ומבלה עתיו ורגעיו כי אם עבור פרנסת הגשמיים להכין מזונות אשתו ובניו, ואומר שמקיים צדקה בכל עת, כאשר חכמים הגידו (בסוגיין) העושה צדקה בכך עת - זה המפרנס אשתו ובניו כשהם קטנים. ואם כן למה לו חיים, כיון שאין מגיע ממנו שום הנאה לבורא עולם, ועיקר החיים של האדם בעולם הזה, בשם נפשו ומאודו לעבודת הבורא. עוד כתב (פרשת משפטים) אותן האנשים הפחותים כששואלים אותם עד מתי תתעלמו מן התורה והעבודה ומעשה המצות, ותירוץ בפיהם, יש לי אשה ובנים קטנים ואני חייב במזונותיהם, ולא עוד שפוערים פיהם לומר שעושים צדקה בכל עת, על דרך מאמרם ז"ל (בסוגיין), הנה מודיעו הכתוב מה יהיה משפטו ליום אחריתו, 'כי מי גבר יחיה ולא יראה מות', אז יגרשו אותו ממחיצתו, על דרך שמבואר בזהר הק' 'אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך', צא אומרים לו, וגם אשתו עמו כמוהו כמותו, גם שניהם, מגרשים אותם מעולם העליון, והכל בסיבתו ומיעוט הכרתו שסובר שהוא בעל אשה ועליו מוטל כל זה, עד שנטרד מעולם הזה ומעולם הבא, וזהו אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו.

ובאוהב ישראל (ליקוטים חדשים פרשת יתרו) כתב, עיקר דרך האמת להשיג די מחיית ביתו הוא הבטחון בה' המחיה את כל, ויקיים בו מקרא שכתוב (תהלים לב, י) 'זהבוטח בה' חסד יסובבנו', ובלבד כאשר יפרנס את עצמו בהיתר ונסתפק במיעוט ושמה בחלקו ואז טוב לו וה' ייטיב לו באחריתו, אבל מי שאין לבבו חזק באמונת ה' כ"כ אשר ישיג די פרנסתו בקרב ביתו בלי רוב טירחא ויגיעה, אזי צריך האיש הזה לעשות תחבולות כל אחד לפי ערכו, והנה אף זה האיש כשיעסוק במלאכתו או במשא ומתן באמונה בלי שום רמיה גם הוא בכלל עובד את ה' באמונה. כמ"ש חז"ל על הפסוק 'עושה צדקה בכל עת', זה המפרנס אשתו ובניו. אבל העיקר דרך הבטחון הוא לבטוח בה' באמת ולהסתפק במיעוט כנ"ל. ועיין בתפארת שלמה (ליקוטים על בראשית) שכתב בשם הרב הצדיק מאקעלקעוו ז"ל תכלית בריאת העולם היה

משש שנים ממועות מעשר, לפי מה שכתב הר"ן שטעם חיוב מזונות הבנים הקטנים פחות מבני שש, מפני שהם נגררים אחרי האם, ואי אפשר לה להעמיד עצמה שלא תזון אותם, ומדין מזונות האשה נגעו בה. ולכן כאשר האם דרה ביחד עם בניה ברצון האב, אף על פי שהם יותר מגיל שש, כל זמן שאין דרך העולם שבנים כאלה ילכו להרויח ולפרנס עצמם, חייב האב לזון אותם מדין מזונות אשתו, דלא גרע ממה שאמרנו (לקמן סד:) שמחוייב לתת לה סעודה או יותר לצורך אורחים. ומעתה כיון שרוב בני אדם בזמנינו שדרים יחד עם הבנים והבנות, חייב האב לזונם ולפרנסם עד שיהיו כפי הדרך שהולכים בעצמם להרויח מיגיע כפם. וממילא אינו יכול לפרוע חובו ממעשר כספים. ודינו של הש"ך שייך רק כשהם גדולים כל כך שהדרך הוא שילכו בעצמם להרויח לפרנסתם. וראה באלביא דהלכתא (מט: הערה קעה קעו) דעת הפוסקים בחידושו של האג"מ הנ"ל.

השתדלות בפרנסה מעבר לצורך

בגמ': אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת וכי אפשר לעשות צדקה בכל עת דרשו רבותינו שביבנה ואמרי לה רבי אליעזר זה הזן בניו ובנותיו כשהן קטנים

ובנותיהם הגדולים יותר משיעור מעשר, כי על פי הקבלה צריך להפריש מעשר בדוקא. ועוד שמבואר בפוסקים שדוקא מצוה שלא היתה יכולת בידו לקיימה בלעדי המעשר מותר לעשותה ממועות מעשר, ואילו לפרנס בניו ובנותיו הוא מוכרח בזה גם בלעדי המעשר ע"כ.

ובשו"ת פרי יצחק (ח"ב סי' כז) העלה שיותר לפרנס בניו ובנותיו שהם למעלה מגיל שש שנים ממועות מעשר.

אמנם בשו"ת אבני צדק (יו"ד סי' קמב) כתב, שאין מחלוקת בין הש"ך להט"ז בזה, ומה שהתיר הש"ך לתת מעות מעשר לפרנסת בניו ובנותיו הגדולים, היינו מגיל שלש עשרה שנה ומעלה, שאינו חייב בפרנסתם כלל, מה שאין כן כשהם למעלה מגיל שש שנים, כיון שהוא זנם כתקנת חכמים, ואם לא רצה גוערים בו ומכלימים אותו וכו', וכמו שכתב בשו"ע (אבהע"ז סי' עא ס"א), אינו רשאי לתת להם ממועות מעשר, שזהו כפורע חובו ממועות מעשר, שהרי הטילו עליו חכמים לפרנסם עד שיגדלו, ובזה מיירי הט"ז שאסר לפרנסם ממועות מעשר. ומיהו ממה שנשאר לו עודף אחר המעשר, ונותנו לבניו שהם למעלה מגיל שש, למזונותיהם ולפרנסתם, נחשב לצדקה, ועל זה אמרו עושה צדקה בכל עת זה הזן בניו ובנותיו כשהם קטנים. וכתבו הב"י והש"ך (סי' רנא), שמיידי שהם גדולים יותר משש שנים. וגם צריך להקדימם על אחרים, שהקרוב קרוב קודם. ומכל מקום אינו רשאי לתת להם ממועות מעשר, שצדקה לחוד ומעשר לחוד.

ועיין בערוך השלחן (סי' רמט ס"ז), שכתב שאף על פי שאמרנו חז"ל עושה צדקה בכל עת זה הזן בניו ובנותיו כשהם קטנים, מכל מקום אין זה נחשב בכלל צדקה, ועל צד הדרש אמרו כן, כלומר שגם זו מצוה, אבל חלילה לחשוב דבר זה בכלל צדקה, שאם לא כן לעולם לא יגיע לעניים אפילו פרוטה אחת ע"כ. והוסיף הערוך השלחן (שם ס"ט) שאף על פי שהש"ך בשם מהר"ם התיר לפרנס בניו הגדולים ממועות מעשר, יש להתיישב בזה, שאם נתיר לפרנסם ממועות מעשר, הרי לא ישאר כלום לעניים, ואין זה מן המדה.

ובשו"ת אג"מ (יו"ד סי' קמג) כתב שבזמן הזה אינו יכול לפרנס בניו הגדולים יותר

דודי.

[ועיין בספר אור החיים (אות י הר"ר יחיאל) שכתב, הר"ר יחיאל, שם מחבר ספר תניא ככתוב בספרו, ושם זקנו היה הר"ר בנימין בן ר' יחיאל, והיה תלמיד של זקנו הנזכר, ונראה כי הוא היה רבו המובהק ורוב תורתו דיליה היא ממה שהביאו בספרו פעמים הרבה ומכנהו בכל פעם שמביאו מורי הרב חביבי, ונראה לי מזה שהיה דודו ולזה קרא לו חביבי כמו שקרא רב לר' חייא דודו, וא"כ היה ממשפחת הר"ב שבולי הלקט].

והנה באבות (פ"ו מ"ז) אמרו כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם. ויש לדון אם צריך להזכיר שמו המלא של בעל השמועה, או שדי לומר את הכינוי של שמו. ובחכמת שלמה (או"ח סי' קנו) כתב שדבר זה תלוי במה שאמרו בגיטין (טו.) אביעיא להו, רבי שמעון הנשיא, נשיא הוא או משמיה דנשיא קאמר. ולכאורה יש להקשות מה הנ"מ בזה, וביאר החכמת שלמה שהנ"מ אם מחוייב לפרש שמו ממש, או שמא די בכך שאומר סימן בעלמא, כגון הנשיא, ואף שיתכן שכוונתו על נשיא אחר, מכל מקום כיון שאומר סתם נשיא, מוכח שכוונתו על הנשיא שבימיו. ע"כ.

[ועיין באר שבע הוריות יא: שכתב הא דאשכחן בסוף פרק קמא דגיטין (טו.) איבעיא להו הא דאמר רב יוסף הלכה כרבי שמעון הנשיא נשיא הוא או משמיה דנשיא קאמר, יש להקשות דמאי נפקא מינה קא מיבעיא ליה. נראה לי דנפקא מינה למירמא דידיה אדידיה, כדאשכחן בקידושין (מד.) ובפסחים (קז.) ושמא י"ל גם הכא קמיבעיא ליה למיסבר קראי, דהיינו נשיא דכתב בקרא אם פירושו כגון אני או לא, וצל"ע].

ויש שהוכיחו לנידונו של החכמת שלמה מכך שרב אמר, הכי אמר חביבי, ולא פירט את שמו. ובספר דבר בשם אומרו (פ"ג הערה ב) ציין בזה לסנהדרין (יז:) שמצאנו שהזכירו בשם כינוי, וכן מה שמצאנו בראשונים שכתבו בשם כינוי כגון בתוס' שכתבו פירש הקונטרס, ומוכרח שכיון שלשומעים ידוע למי הכוונה בכינוי, הרי זה כאלו מזכיר את שמו בפירוש.

אפך תאכל לחם. אשר על כן חייב אדם להשתדל איזה השתדלות לצורך פרנסתו, שכן גזר המלך העליון, והרי זה כמס שפורע כל המין האנושי אשר אין להמלט ממנו.

וע"ע בספר שמירת הלשון (ח"א שער התבונה פ"ט) שכתב החפץ חיים, התורה הקדושה צותה אותנו שנוזהר בלמוד התורה תמיד, ולפחות בקביעות עתים לתורה, וכן בנתינת הצדקה, וכדומה מעניני המצות, אשר יראה לכאורה הפסד לאדם על ידי זה בממונו. והיצר הרע מסיתו לאמר, פן מה אעשה באחריתי, אם לא אשתדל ביותר בענין עסקי, ובפרט בעת זו שמכשרת ביותר ליסע ולילך לשם ולשם, ואם לא עכשיו, אימתי, ומשתדל להפריע ממנו על ידי זה העת הקבועה לתורה. וכן מנתינת הצדקה על ידי טענות אלו וכדומה לזה. לכך בא הכתוב כמזהיר, 'בטח בה', שהוא בודאי ישלים לך את כל הראוי לבוא לך. 'ועשה טוב', על ידי זה תוכל לעשות כל טוב.

אמירת דבר בשמו המלא של האומרו או אף בשם כינוי

בגמ': אמר ליה רב, הכי אמר חביבי (כתובות נב, א).

בסוגיין, אמר ליה רב, הכי אמר חביבי. וביאר רש"י (ד"ה חביבי) שהיינו רבי חייא שהיה דודו, אחי אביו. ובבבכות (ג: ד"ה חביבי) כתב רש"י שחביבי הוא תרגום של

בשביל האדם לעבוד את ה' יתברך, ולשקוד על התורה והעבודה יומם ולילה. אך אמנם לא תוהו בראה לשבת יצרה וטוב תורה עם דרך ארץ, והאדם צריך לעסוק ג"כ במשא ומתן, להחיות את נפשו ולזון בני ביתו, ועושה צדקה בכל עת זה המפרנס אשתו ובניו. אמנם החילוק וההפרש בין צדיק לרשע עובד אלהים לאשר לא עבדו כי הצדיק אף שגם הוא עוסק במו"מ עכ"ז הוא אצלו כמו אונס ובע"כ כי חפצו ותשוקתו היה לבל ימוש ספר תורה מפיו. אולם ההכרח בל יגונה אך באמת הוא אצלו כמו צער בעת ביטולו. לא כן הרשעים אשר מאסו בתורת ד' והם רודפים אחר תאוות ותענוגי עוה"ז בחשק נמרץ כצבי רץ לדרכו.

וע"ע במכתב מאליהו (ח"א עמוד 187-203) שכתב שישנם האומרים שמוטל על האדם להתעסק בהשתדלות לפרנסתו בכל יכולתו, ומביאים ראיה לדבריהם גם מהאמור בסוגיין שהזן את בניו ובנותיו שהם קטנים הוא עושה צדקה בכל עת. אך כתב להוכיח מכמה וכמה מקומות שאין זה חיוב אלא היתר להתעסק בפרנסתו, והוסיף שם שאשר יחשבו האנשים כי כל עסקיהם הם לשם שמים, יבדקו נא בעצמם אם מחשבה רוחנית באה להם באמצע עסקיהם או להיפך מחשבות העסק טורדות אותם באמצע תפילת שמונה עשרה. וסיים שם 'משקל זה צריך להיות בדקדוק עצום ודיוק רב כי משני הצדדים אורב היצר, אם ירבה ההשתדלות הרי הוא כופר, ואם ימעט יבא לתהות על הראשונות וכפור, ואי אפשר להגיע אל הנקודה האמיתית אם לא מתוך יראת שמים טהורה המצילה מנגיעה אישית.

ובמסילת ישרים (פרק כא) כתב שישליך האדם יהבו על ה' לגמרי, כאשר ידע כי ודאי אי אפשר שיחסר לאדם מה שנקצב לו, וכמו שאמרו חז"ל במאמריהם (ביצה טז) כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה וגו', וכן אמרו (יומא לח) אין אדם נוגע במוכן לחבירו אפילו כמלא נימא, וכבר היה אדם יכול להיות יושב ובטל, וגזירת קיצבת המזונות שקצבו לו בראש השנה היתה מתקיימת, אם לא שקדם הקנס לכל בני אדם, שנאמר (בראשית ג) בזעת

מרן הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצוק"ל בעל קהילות יעקב כ"ג אב תשמ"ה

עבודת פרך באיש יהודי עכ"ד. עוד בענין זה, הביא בספר אורחות רבינו (עמ' נב): בבר מצוה של נכדו ר' משה שיחי, הפצירו רבות בכמה רבנים שידרשו, כשראה את זה מו"ר [הסטייפלער] הקפיד ואמר שיש כאן לאו גמור 'לא תרדה בו בפרך' ואסור להפציר שידרשו, ואם רוצה מרצונו הטוב שידרוש, אבל לא להפציר. כשבקשו מראש ישיבה חשוב לדרוש, שאל את מו"ר אם לדרוש, וענה לו תדרוש רגע אחד. ואח"כ ראיתי כשנכנס מגיד מפורסם נהנה מו"ר, ואמר עכשיו כבר תהיה דרשה של מחצית השעה.

שה לבית (עמ' תסו); להג"ר שמעון הירשער מלונדון); אורחות רבינו (עמ' נב)

נולד בעיירה הורנוסטייפל בט' בתמוז תרנ"ט, למשפחה מחסידי טשורנוביל. כבר מצעירותו נחשב לעילוי. בזמן מלחמת העולם הראשונה, גלתה ישיבת נובהרדוק בעיר הומל, ובתקופה זו למד בה. נשא את בתו של הרב שמריה קרליץ, רב העיר קוסובה.

עלה לארץ הקודש בר"ח ניסן תרצ"ד, והתיישב בבני ברק, בשכונת לגיסו, מרן "החזון איש".

חיבר ספרים חשובים ובעיקר התפרסם ספרו 'קהילות יעקב' שהתפרסם מאוד בעולם התורה בכלל ובקרוב הציבור הלומדים בפרט נתבקש לשייבה של מעלה בכ"ג באב תשמ"ה, ונקבר בבית העלמין 'זכרון מאיר' בבני ברק, בסמיכות לגיסו החזון איש, אתו היה בקשרי אהבה חזקים.

"ברענג מיר די שטעקן!" ("תביאי לי את המקל!")

היה סיפור באיש ספורט מפורסם בא"י, שמוצאו היה מבית חרדי, והחליט להגיש מועמדות לכנסת בא"י, הוא היה משוכנע שיזכה בבחירות.

באחד הימים הוא הודיע על בואו לביקור בבית מרן הסטייפלר זצ"ל, שהוא חשב לבקש את תמיכתו, הוא דאג להגיע למקום עם צלמים, שינציחו את ברכתו של הרב.

בני הבית חששו מאד, מי יודע כיצד יגיב הלה אם מרן יסרב לו, הלא הוא בריון שעיקר כוחו בידיו, באו איפוא חמשה עשר מתפללים מבית הכנסת לדרמן והמתינו תחת הבית, כדי שבמקרה הצורך יוכלו להגיש עזרה מיד.

הסטייפלר התקשה לשמוע, והספורטאי רשם לו על פתק "אני רוצה שהרב יורה לכולם להצביע עבורי בבחירות".

עיין הגאון בפתק, וקרא לעבר הרבנית "ברענג מיר די שטעקן!" ("תביאי לי את המקל!").

רק שמע את הדברים יוצאים מפי קדשו, ומיד הפך פניו ונמלט מן הבית כילד קטן... למחרת הכריזו הכותרות בעיתון "האדם שהצליח לקרוע אריה, ברח מהזקן בבני ברק..."

(דורש טוב, פסח עמ' 618)

'לא תרדה בפרך' – אף בבני ביתו

שח הג"ר שמעון הירשער מלונדון: סיפר לי הגאון ר' אלחנן היילפרין ששמע מחתנו הגה"צ רבי שמעון לעמברגער אבד"ק מאקאווא, שמנהגו של הגאון מסטייפלר בעל הקהילות יעקב היה, שלא להטריח שום אחד מישראל בחנם, בהיותו חושש לאיסור של לא תרדה בו בפרך, כמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (שער ג' אות ס) שלא ישתעבד אדם בחבריו, ואם אימתו עליהם או שהם בושים להחל דברו, לא יצוה אותם לעשות לעשות אפילו דבר קטן, אלא לרצונם ותועלתם, עיי"ש.

ולפן כשהיו מגיעים אליו חבילות ספרים של "קהילות יעקב" מבית הדפוס, היה מקפיד לפתוח האריזה ולסדר הספרים בעצמו, כי היה סבור שהעול הזה מוטל עליו, ואסור להטריח אחרים אפילו את בני ביתו.

פעם הגיעה אליו אריזה של ששים ספרים, ואחד מבני ביתו פתח את האריזה, וסידר הספרים במקומם, וכשהבחין הגאון בזה ציוה לגנוז את כל אלו הספרים, באומרו שתכלית ספריו היא להגדיל תורה ולהאדירה, ואיך תבוא תועלת לרבים מספר כזה שנעבדה בו

הגאון רבי אפרים זלמן מרגליות זצ"ל בעל בית אפרים, מטה אפרים ועוד כ"ד אב תקפ"ח

גזירה רעה שנגזרה על היהודים שלא כדן. אף ששר זה ידוע ומפורסם היה כ"לקחן" שידו פשוטה לקבל מתנת יד, קשה היה לו לרבי אפרים זלמן שהיה נקי כפים ובר לבב, להציע לשר שוחד ממון. בא אליו בעקיפין והקיף בדברים סחור סחור, ואותו שר שחומד ממון היה, גם הוא התבייש לתבוע ממנו בפה.

פתח השר ואמר: רבי אותה בקשה שאתה מבקשני עליה אמלאנה ברצון רב, אלא שגם אני בקשה גדולה לי אליך. סוחר גדול פלוני בעירנו, חוב גדול של ממון יש לו עלי, יואיל נא מר לסור אליו. מיד הבין רבי אפרים זלמן את הרמז הדק והכל על מקומו בא בשלום.

לאחר מעשה יצא רבי אפרים זלמן ודרש: מה דכתיב ארבע מאות שקל עובר לסוחר? עפרון זה, נשיא בני חת, שמתחילה אמר לו לאברהם "ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מה היא" התבייש לקחת את השקלים במישרין מידו של אברהם, לפיכך עמד והפנהו אל סוחר פלוני ופלוני, ואברהם אף הוא הבין את הרמז והעביר לסוחר...

הגאון רבי אפרים זלמן מרגליות נולד בבראדי שבפולניה בשנת תקכ"ב למשפחת רבנים מפורסמת. אחיו היה מגדולי אותו דור ומחבר 'שערי תשובה' על שו"ע א"ח. בצעירותו כיהן תקופה קצרה ברבנות, אך לאחר שהתעשר התמסר ללימוד התורה וסירב לקבל על עצמו עוד עול רבנות.

היה גאון אדיר, גביר עצום פאר הדור, ופוסק גדול, שנשענו עליו כל גדולי ישראל בדבר הלכה למעשה.

הוא חיבר ספרים תורניים חשובים, ביניהם 'שערי אפרים' על הלכות קריאת התורה ו'מטה אפרים' על הלכות הימים הנוראים, 'יד אפרים' - הערות על מפרשי השו"ע, שו"ת 'בית אפרים' ועוד.

הגרא"ז נפטר ביום כ"ד מנ"א בשנת תקפ"ח.

הבין את הרמז הדק וזהב על מקומו בא בשלום

מסופר, הגאון רבי אפרים זלמן מרגלית מברודי (בעל שו"ת בית אפרים) הלך אצל אחד מגדולי המלכות להשתדל בדבר המתקת

מהדורת בי"ד

אור בהירות הנ"ך

בהישג ידך!

25 כרכים נדירים ניפיים

מכון תלמידי תורה - ירושלים

מרכז אור בהירות

מרכז תורה

נ"ך מקראות גדולות

אור הגאולה לישרי לב

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

הגאון רבי יעקב משולם אורנשטיין זצוק"ל אבד"ק לעמבערג בעל ישועות יעקב כ"ה אב תקצ"ט

לשבות בשבת-בראשית בין חסידי הרה"ק רבי רפאל מבערשיד זצ"ל וראה אותם ווקדים במשך כל השבת "שבת בראשית אלע אין איינעם" [=כולנו כאחד], התפלא הגאון מלבוב, ואמר מילא אם אין עוסקים בתורה עוסקים בשירות ותשבחות, אבל לבלות כל השבת בדברים שלא נשמעו מעולם, אתמהא! השיב לו הרב מקאמינקא הלא הוא תוספות מפורש במסכת סנהדרין דף לו ע"ב ד"ה מכנף!

הגאון הגדול רבי יעקב משולם אורנשטיין אבד"ק לעמבערג, הנודע על שם ספרו "ישועות יעקב", נולד בשנת תקל"ה לאביו הגר מרדכי זאב אבד"ק לעמבערג. נשא את בתו של הגאון הנגיד רבי צבי הירש הלוי וואהל מיערסלוב, המכונה רבי הירש מייטשיס, ועבר לגור אצלו. כיהן כאבד"ק זולקאווא ובשנת תקס"ה עבר לכהן לאבד"ק לעמבערג. נסתלק ביום כ"ה אב תקצ"ט לפ"ק.

מליצת ה'ישועות יעקב' כשה'ישמה משה' התקרב לעדת החסידים

אחר שנודע ברבים שרבינו ה"ישמח משה" ז"ע הצטרף לדרך החסידות, אמר הגאון בעל ישועות יעקב בדרך מליצה: "הושיעה ה' כי גמר חסיד" (לשון הכתוב בתהלים יב, ב), שעד הנה היה אפשר לומר שהחסידים אינם יכולים ללמוד, אמנם מעתה "גמר חסיד", שגם החסידים יכולים ללמוד, כי הישמח משה היה גאון מפורסם.

התוספות שם מצטטים מ"תשובת הגאונים" שמלאכי מעלה אומרים שירה בכנפיהם. ושש כנפים לאחד וכל כנף אומר שירה אחת ביום אחד מששת ימי החול, ובהגיע יום השבת אומרים המלאכים לפני המקום: רבש"ע, אין לנו עוד כנף לומר בו שירה! והקב"ה משיב להם יש לי עוד כנף אחד בארץ שאומר לפני שירה והם ישראל שנאמר (ישעי' כד, טז) "מִכְנֵף הָאָרֶץ זְמַרְתָּ שְׁמַעְנִי", ואז נעשים המלאכים טפלים לישראל ואומרים שירה עמהם.

והנה הרי אמרו חז"ל (בר"ר א, ד) שהמלאכים נבראו ביום השני, ורק אז התחילו לומר שירה נמצא שבשבת בראשית נותרה להם עוד כנף לומר בה שירה ולא הוצרכו להיות טפלים לישראל אלא היו שווים עמהם, ומכאן המקור לשירה זו של שבת בראשית כולנו כאחד...

אמרי פנחס השלם - נספחים (עמ' תקט"ז)

(י"ג אורות ח"ג, עמ' קנד)

תוספות מפורש במסכת סנהדרין דף לו ע"ב ד"ה מכנף מסופר, פעם אחת ישב הרה"ק רבי שלום מקאמינקא זצ"ל אצל הגאון בעל ישועות יעקב מלבוב זצ"ל, נכנס אצלו איש אחד וסיפר בבדיחות הדעת כי לאחרונה הכיר מנהג חדש בין חסידים. נזדמן לו

- ווארט יומי • סיפור
- יומי • הלכה יומית
- אור החיים הקי יומי
- פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף
- יומי • זיכרון לצדיק

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

נכה מתחילים את היום!

ישירות למייל האישי

לחץ כאן להצטרפות

הרה"ק רבי יואל טייטלבוים מסאטמאר זי"ע בעל דברי יואל, ויואל משה ועוד כ"ו אב תשל"ט

מִרְן הַגַּה"ק רבי יואל טייטלבוים זיע"א, נולד בעיר סיגעט שבאונגריה, ביום י"ח טבת תרמ"ז, לאביו הרה"ק ר' חנניא יום טוב ליפא מסיגעט זיע"א הקדושת יום טוב בהרה"ק ר' יקותיאל יהודה זיע"א הייטב לב מסיגעט (בהרה"ק ר' אלעזר ניסן מדראביטש זיע"א בהרה"ק ר' משה מאוהעל זיע"א הישמח משה).

בשנת תרס"ד נשא את הרבנית הצדקנית מרת חוה ע"ה בת הרה"ק ר' אברהם חיים הורוץ מפלאנטש זיע"א בנו של הרה"ק ר' משה מראזוואדוב זיע"א חתן הרה"ק הייטב לב מסיגעט זיע"א בהרה"ק ר' אליעזר"ל מדזיקוב זיע"א בהרה"ק ר' נפתלי צבי מראפשיץ זיע"א, וממנה נולד לו ג' בנות ואחת מהן נישאה להגה"צ ר' יקותיאל יהודה מסעמיאהלי צוק"ל.

בחודש אלול תרצ"ז נשא בזיו"ש את הרבנית הצדקנית מרת אלטא פייגא ע"ה בת הגה"צ ר' אביגדור שפירא מטשענסטחוב צוק"ל, נכדו של הרה"ק מצאנז זיע"א ועוד.

בשנת תרע"א נכתר לאב"ד ארשיווא, ובשנת תרפ"ו עבר לכהן בקראלי, בשנת תרצ"ד עלה לכהן בעיר סאטמאר אשר על שמה נתפרסם. עבר את ימי הזעם וניצל בניסי ניסים כאשר יצא לחרות והגיע לשווייץ ביום כ"א כסליו תש"ה.

משם עלה לארה"ק והתעכב בה עד אלול תש"ו, ואז נסע לאמעריקא ונתיישב בה בעיר וויליאמסבורג, ויסד מוסדות עולם והפיה רוח חדשה על אדמת אמעריקא.

בקיץ תש"א נתעטר להיות נשיא העדה החרדית, וביום ז' סיון תשי"ג כשנסתלק לגנז"מ הגה"ק ר' זעליג ראובן בענגיס זיע"א נאב"ד פעיה"ק ירושת"ו נתעטר הרה"ק בו ביום לכהן במקומו כנאב"ד ירושת"ו עד לפטירתו.

וכמה פעמים עלה ארי מבבל לחונן את ארץ הקודש לבקר ולחזק את בני עדתו.

בשנות תשי"ב, תשי"ו, תשי"ט, תשכ"ה, ומדי שנה בשנה שלח מכתב ברכת השנה לבני העדה החרדית. וכן מדי תקופה היה שולח מכתבי חיזוק בעניינים העומדים על הפרק.

בשנת תשל"ו השתקע בעיר קרית יואל שבמאנארא, עד להסתלקותו ביום כוא"ב - כ"ו אב תשל"ט ושם מנוחתו כבוד.

השאיר אחריו ברכה ספה"ק דברי יואל על התורה ומועדים שו"ת דברי יואל ויואל משה על הגאולה ועל התמורה ועוד.

הטא ע"ז שנמשך מאיסורי שביעית בשנת תשי"ב, כשהרה"ק רבי יואל מסאטמאר זיע"א היה בירושלים, היתה אז שנת השמיטה, ומטעמי קדושת שביעית נתן הרה"ק את פקודתו לגבאים, לקחת עמהם מחוץ לארץ את כל מה שצריך עבורו, כדי שלא יצטרך לאכול שום דבר מארץ ישראל. ואכן כך עשו, ואת הכל לקחו איתם, אפילו 'חלב מעוקר' לשתיה לא החסירו מלהביא עמהם, כי הרה"ק לא רצה לשתות חלב בהמה טרי משום לתא דאיסור ספיחין, מכיוון שחשש שהבהמה אוכלת ספיחי שביעית. כשנודע הדבר בירושלים שהרבי אינו שותה חלב טרי מחששא דספיחי שביעית, עורר הדבר פלא אצל הלומדים שסברו שאין כל איסור בדבר.

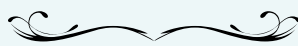
ר' דוד פרנקל ז"ל נכנס אל הרה"ק ושאל אותו, מה המקור לנהוג כן. השיב הרה"ק, שאין הכי נמי זה אינו חומרא מצד ההלכה, אבל הוא נוהג עצמו כן על פי דברי הגאון מוה"ר אריה לייב צינץ מפלאצק זצ"ל בספרו 'קומץ המנחה' שכותב שבזמן הבית הראשון, על ידי שלא שמרו קדושת שביעית בפירות הארץ, מזה נמשך להם חטא יצרא דעבודה זרה, וגם החי דהיינו הבהמה שאוכלת מהתבואה, נתפטמה באיסורי שביעית. וידוע שהאדם מושפע על ידי מה שהוא אוכל, כי אכילתו נהפכת לדם בקרבו, ומשפיעה על האדם. ועל ידי שאכלו נתדרדרו עד חטא עבודה זרה.

(ספיר ויהלום פר' בהר תש"פ - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

אמר שמוי שיסייע בהחזקת מוסדותיו הקדושים לא ישאר לו בעל חוב

הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זיע"א, בעל 'דברי יואל', מצוין היה במידת הכרת הטובה. כל מי שעשה לו פעם איזה טובה או קורת רוח היה הדברי יואל מרגיש בנפשו כל ימיו כבעל חוב אליו בעבור הטובה שעשה עמו, ותמיד היה מבקש עניינים שיוכל לשלם לו טובה וכו', ולעומת זה היה נחשב בעיניו למדה הכי גרועה מי שכופר בטובת חברו, ועל ענין זה היה מקפיד מאד, והכל היו מספרים אודותיו בהתפעלות, כי מי שעשה פעם טובה להרבי מסאטמאר הוא מרבה להכיר טובתו, וידוע מה שאמר שמי שיסייע בהחזקת מוסדותיו הקדושים לא ישאר לו בעל חוב.

(תורות ועובדות מבית רבותינו עמוד קג)

הגה"ק רבי יהושע חריף זי"ע בעל מגיני שלמה כ"ז אב ת"ה

פירושו הגדול על כל תלמוד בבלי – וע"כ קרא לספר בשם "מגיני שלמה" דהיינו שמגין ומציל את רש"י שנקרא רבעו שלמה יצחקי מקושיות בעלי התוספות שהשעו על פירושו. נפטר בשנת ת"ה ביום כ"ז מנ"א.

רש"י הק' בא לקבל פניו בעולם העליון ובהקדמה לספרן מגיני שלמה כותב נכדו "כי הגאון זקני זצ"ל הגיד באזני תלמידיו בחייו, שהגאון רש"י ז"ל בא אליו והראה תמונתו בעצמו ובכבודו לפניו בשמחה גדולה, ואמר לו רש"י ז"ל אשריך בעולם הזה וטוב לך בעולם הבא בשביל שאתה מציל אותי מפי האריות והכפירים גבורים בעלי תוספות ז"ל, אתיא לקבלך לעולם הבא עם כל תלמידי, וכן הוה שקודם כמו חצי שעה שכבה נר ישראל היו אצלו גדולי ישראל בק"ק קראקא, ואמר לפניו בזה"ל, פנו מקום שרבינו מאיר עינינו הגאון רשי"ל רבי שלמה יצחקי בא אלי וכל קדושי עמו, קבלני בשמחה להראות לי דרך החיים, באשר שעמדתי לימינו תמיד לתרץ קושיות התוס' על רש"י" עכ"ל.

רבי יהושע חריף נולד לאביו רבי יוסף בעיר וילנא בשנת שו"ג.

כבר בקטנותו ראו בו שלגדולות נוצר, ובימי נעוריו מסר נפשו לקיים אדם כי ימות באוהל – באוהלה של תורה בימי נעוריו ידע בעל פה ש"ס וכל ספרי הפוסקים (הקדמת ס' שו"ת פנ"י).

למד בישיבת המהר"ם מלובלין ואח"כ בישיבת רבינו בעל הסמ"ע. כיהן כאב"ד הוראדנא ואח"כ בטיקטין, ועוד מקומות. היה עשיר גדול, וזכה לשתי שולחנות, תורה וגדולה במקום אחד, והחזיק את ישיבתו בממונו.

בסוף ימיו נבחר למלאות מקומו של הגה"ק בעל מגלה עמוקות בעיר קראקא, לבית מדרשו נאספו לאלפים גדולי הדור ועמודיה, ובניהם הגאונים האדירים רבינו הש"ך, בעל העטרת זקנים, בעל שו"ת עבודת הגרשוני ועוד.

שמעו של הגאון רבי יהושע הלך מסוף העולם ועד סופו, ועוצם בקיאותו וחרירותו היה להפליא, וגדולי דורו כינהו בשם הכבוד רבי יהושע חריף. חיבר ספר "מגיני שלמה" להציל את מאור הגולה רבינו שלמה יצחקי (רש"י) מקושיות והשגות בעלי התוספות שהקשו על

הגאון הצדיק רבי שמואל מסלנט זצ"ל רבה של ירושלים כ"ט אב תרס"ט

של העדה האשכנזית בירושלים. מקום בית הדין היה במתחם חורבת רבי יהודה החסיד, שהייתה מרכזו של הציבור האשכנזי פרושי בירושלים, ושם גם התגורר הרב סלנט כל חייו, בדירה קטנה ודלה ללא חלונות. במתחם זה שכנה גם ישיבת עץ חיים בראשה עמד מאוחר יותר. מאוחר יותר, כשהציעו לבנות לו בית מרווח, התנגד. כאשר נבנתה שכונת משכנות שאננים נבנתה שם דירה מיוחדת לרב סלנט, אולם הוא העדיף להישאר לגור בעיר העתיקה. בשנת תרכ"ו נפטר חותנו, רבי יוסף זונדל מסלנט, והרב סלנט התמנה במקומו למורה

הגאון הצדיק רבי שמואל מסלנט נולד בב' שבט תקע"ו בעיר וולקוניק לאביו רבי צבי הירש ששימש כרב העיר ולריסא.

בילדותו למד אצל אביו, ולאחר שנתיתם עבר לעיר קידאן שם למד מפי הרב צמח שפירא, והתפרסם בכינוי 'העילוי מקיידן'. לאחר מכן למד בסלנט אצל הרב צבי ברודא, ובישיבת וולוז'ין. הוא נסמך לרבנות על ידי הרב אברהם אבלי פאסוועלער ראב"ד וילנה, והרב יעקב ברוכין רבה של קרלין.

עם הגיעו לירושלים בשנת תר"א כיהן כאב בית הדין של העדה האשכנזית בירושלים, תחת חסותו של חותנו שהיה מורה הוראה

הוראה לעדת האשכנזים בירושלים, ועל פיו התנהלו גם ענייני הקהילה.

כיהן ברבנות עד ליום פטירתו בעת שנתבקש לישיבה של מעלה בכ"ט אב שנת תרס"ט, בשיבה טובה בגיל 93 שנים.

האיש שהתם התימות הרבה

ושלים היה אדם שמאוד אהב לחתום את החתימה שלו. הייתה לו חתימה מסולסלת ומלאה טעם לפי דעתו, והוא היה מרבה לחתום אותה על ספרים ועל דפים. יש כאלה שמציינים ציורים, יש כאלה שעושים שרבוטים, ואילו הוא היה אוהב לחתום ולחתום. ויום אחד זה קרה: מישהו הגיש לו דף וביקש ממנו את החתימה שלו, הוא הסביר לו שמאוד מתרשם מהחתימה שלו והוא רוצה את החתימה למזכרת. האיש חתם ואז השני הוסיף למעלה כמה משפטים בהם כביכול הוא מצהיר שלווח מפלוני עשר אלף דולר.

קעת היה בידו שטר חוב מצוין והוא בא לתבוע את חובו. הנה שטר והנה חתימה. תן לי עשרת אלפים דולר.

הסיפור הגיע לבית דינו של הגאון רבי שמואל סלנט, והוא שאל את האיש: זו חתימה שלך? הוא עונה: כן. מדוע אתה לא משלם? כי לא לויחתי! אז מה החתימה? אין לי מושג! מעולם לא חתמתי על כזה שטר. ואילו ההוא טוען: גיוואלד, הוא לווה ממני, שיחזיר את ההלוואה. התבונן רבי שמואל סלנט בדף, ולפתע הוא קם וצעק על מציג השטר: תודה על האמת שלא הייתה כאן הלוואה.

רבי שמואל סלנט פשוט הבחין בקפל דק שהיה מעל החתימה, והוא הבין שזה מה שהיה כאן: הוא הגיש לו דף לחתום, דף מקופל. ההוא לא חשד בכלום כי לא היה חלק ריק למעלה, ואז הוא פתח את הקיפול והוסיף מה שרצה.

הסיפור הזה רואים בו את חכמתו של רבי שמואל סלנט, אבל יש בו גם מסר חשוב:

קשה לאדם להבין את המשמעות של דבר אם הוא לא רואה שזה מגיע לידי ביטוי. אותו אדם היה אוהב לחתום חתימות, אבל כשהוא ראה מה זה סיבך אותו: מאותו היום והלאה הוא כבר לא חתם ולא כלום. הוא כבר נכווה ברותחין והוא נזהר בפורשים. לא חתם על דפים ולא על ספרים. כלום. בתחילה הוא חשב: מה זה בסך הכל? קשקוש כזה או אחר? רק כשהוא רואה להיכן הדבר הוביל, מה כמעט קרה לו בגלל אותה חתימה, רק הוא ידע להעריך את הערך של הקשקוש הזה.

את הרעיון הזה אנו מוצאים בדברי רבינו האביר יעקב:

ידוע שביום השבת צריך להמנע מדיבורים של חול, דיבורים מיותרים, אבל לפעמים אדם לא מבין מה כבר קרה אם הוא כן דיבר איזה דיבור של חול, מה כבר יכול להיות?

על זה התשובה היא: תראו מה קורה בדיבורים של קדושה, של תורה ותפילה: הדיבורים שאדם מוציא מפיו הם בונים עולמות למעלה, שהרי עליהם העולם עומד. לכן, צריך לדעת, ממש כשם שהדיבורים של הקדושה בונים עולמות למעלה, כך גם להיפך,

דברים שאינם מהוגנים עושים פגם גדול למעלה. היה אומר רבינו האביר יעקב שזו הכוונה בדברי הפוסקים בתחילת הפרשה (שמות לה, א-ב) 'ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם. ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה בו מלאכה יומת. משה רבינו כינס את כל עדת ישראל ואמר להם, שיהיו זהירים בשמירת הדיבור, ובפרט ביום השבת.

חידד להם משה רבינו ואמר: 'אלה הדברים' שאתם מוציאים מפיהם, אל יעלה בדעתכם שאין בהם ממש, סך הכל זה דיבורים, אז מה הבעיה אם כן נדבר. לא ולא! הרי צוה ה' לעשות אותם, הרי הדיבורים של האדם עושים מעשה גבוהים ונשגבים למעלה, לכן השמרו מאוד לנפשותיכם פן תפגמו בדברים, כי בדיוק כמו שזה יכול לתקן זה יכול לקלקל.

(מסר אביר יעקב פר' ויקהל פ"א - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

כך ציית האופה האלים לפסק הדין

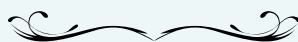
המגיד הירושלמי, הגאון רבי בן ציון יאדלר זצ"ל, מספר בספר זכרונותיו 'בטוב ירושלים' (עמוד שנה): זכורני מעשה, כשאמי מורת, הצדקנית מרת מלכה ע"ה, היתה מוכרת קמח לאפיה, כשור לפסח, היה בירושלים אופה אחד, שמלבד עיסוקו במלאכת האפייה היה עוסק גם במכירת חלב, ואותו אופה היה חייב לאמי סכום כסף גדול של עשרים נפוליון תמורת הקמח שסיפקה לו, אלא שהוא סירב לשלם.

מאחר ואותו אופה היה איש אלים, ואיש לא הצליח להציל עשוק מיד עושוקו, פנתה אמי להגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל, רבה של ירושלים, וסיפרה לו את כל מעשיו של האופה המתאכזר עליה ומסרב לשלם לה את חובו. שמע רבי שמואל את טענותיה, הזמין אליו את האופה ופנה אליו בתקיפות: מדוע אינך רוצה לשלם את שלושים הנפוליון שאתה חייב לה עבור הקמח?

התחיל האופה לצעוק חמס: שקרנית היא זו! אין אני חייב לה אלא עשרים נפוליון ואיך היא מעזה לתבוע ממני שלשים נפוליון. שמע רבי שמואל ואמר לו: עשרים נפוליון אתה מודה שהנך חייב לאשה אומללה זו, ובכן, הנני נותן לך זמן מוגבל עד יום המחר, בשעה זו ובמקום זה, שתביא את הכסף במלואו.

למחרת לא בא האופה בשעה שסיכמו. לא נרתע רבי שמואל סלנט ממנו ושלה לומר לו: דע לך כי מעולם לא התחלתי בענין שלא סיימתיו, ואף את העניין הזה אשלים על הצד היותר טוב, ובכן, אם אינך מביא את הכסף תיכף ומיד אשלח להכריז בכל ירושלים שסחורתך אסורה לחלוטין וכן שאסור לצרף אותך לכל דבר שבקדושה. אך שמע האופה את דברי הרב החדים והנחרצים, ומיד הופיע עם הכסף בשלמותו.

(ספיר ויהלום פר' מסעי תש"פ - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

האכילה בשביל הברכה

אמר רבי ירוחם ממיר זצ"ל: כל ימי לא עמדתי על הערה זו. מורגלים לומר שכשאוכלים צריכים לברך. והנה אם יברך האדם פעם אחת בכוונה ברכת המזון כהוגן וכתיקונו, מיד יראה ויכיר האמת כי הדברים הם להיפך ממחשבתנו, לא 'כשאוכלים צריכים לברך' אלא 'האכילה עצמה היא בשביל ברכת המזון'. מי לא יכיר ויבין כי מתכונתן של דברים הוא שתכלית האכילה הוא בשביל ברכת המזון ולא להיפוך (דעת חכמה ומוסר' ח"ב עמוד מד).

על הפסוקים (דברים ח יב) 'וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ. הַשָּׂמֶר לָךְ פֶּן תִּשְׂכַּח אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ לְבַלְתִּי שְׂמֹר מִצְוֹתַי וּמִשְׁפָּטַי וְחֻקֹּתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם. פֶּן תֹּאכַל וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ טוֹבִים תִּבְנֶה וְיִשְׁבַּעְתָּ, דֵּיךְ הַרְהִיק ה' אֱבִיר יַעֲקֹב זֵיעָב' עַל כֵּךְ שִׁבַחְתִּילָה מִזְכֶּרֶת עֲנִיִן הַבְּרָכָה וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ וְאִילוּ בְהִמְשֵׁךְ נֹאמֵר 'תֹּאכַל וּשְׂבַעְתָּ' וְלֹא הִזְכֵּר בְּרָכָה. וְלִכֵּן פִּירֵשׁ שִׁתְּכִלִּית הַאֲכִילָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת לְמַעַן כְּבוֹד שָׁמַיִם וּבִירִיד הַנִּיּוּצוֹת, וְאִילוּ הָאוֹכֵל רָק בְּשִׁבִיל תְּאוֹת גּוֹפֵן, גַּם בְּרַכְתּוֹ בְּטֵלָה, וְלִכֵּן לֹא הִזְכֵּר בַּהּ בְּרָכָה.

ואלו דבריו בספרו 'פתוחי חותם': וזהו 'פן תאכל ושבעת' בזה לא הזכיר ברכה כמו שאמר למעלה 'ואכלת ושבעת וברכת', וכאן לא אמר 'וברכת'. והטעם מפני שהברכה הנאמרה למעלה נאמרה לענין הכוונה שייכוון בברכות ובאכילה כמו שכתבנו, דזוהי הנקראת ברכה כתקנה והוי על ידה ברור. אבל האוכל כבהמה ושוכח ה' בשעת אכילה, וגם ברכתו משפה ולחוץ, מצות אנשים מלומדה, ברכה זו אינה ברכה ואינה עולה בשם ואין בה כוח לעשות שום פעולה. לפיכך לא הזכיר כאן ברכה רק אמר 'פן תאכל ושבעת', דהיינו כשתשכח את השם. אם כך, כוונתך באכילה כי אם להשביע ולענג גופך, ולא לשם שמים לברר, וכשיהיה כך גם ברכתך בטלה, דאינה עולה בשם, רק משפה ולחוץ, ולפיכך לא הזכיר ברכה בכאן.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

אחד החסידים המקורבים להרה"ק רבי אהרן הגדול מקרלין זיע"א ישב אצלו פעם במוצאי שבת, וראה שהגבאי נכנס ומגיש תפוח לפני הרבי. נטל רבי אהרן את התפוח, בירך עליו ואכלו. ישב החסיד והתבונן כיצד הרבי אוכל את התפוח, ובמוחו חלפה מחשבה: בכך, בסופו של דבר, גם הרבי אוכל תפוח.

הרגיש רבי אהרן הגדול במחשבה זו של החסיד. נפנה אליו ואמר לחסיד: יודע אתה, חשבת לעצמי, מה בעצם ההבדל ביני לבינך, הלוא אני אוכל תפוח וגם אתה אוכל תפוח, אני מברך ואף אתה מברך, מה אם כן ה'נפקא מינה' בינינו. אלא מאי, המשיך הרבי, אומר לך מהו ההבדל: אני קם בבוקר, מתבונן מבעד לחלון ורואה עץ של תפוחים, ואז אני מתפעם ואומר 'מה רבו מעשיך ה', כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קנייניך, ואיני מרפה מן המחשבה אלא מעמיק ומתרהר מה זה תפוח ומהו שנאמר 'כתפוח בעצי היער' וכיוצא באלה, ואני מתלהב כל כך עד שגדלקת בי התשוקה לברך ולהודות להקב"ה על העץ ועל התפוחים ולומר 'ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם בורא פרי העץ', ומאחר שאסור לברך ברכה לבטלה ולהזכיר את שם ה' לשווא, מבקש אני מן הגבאי שיביא לי תפוח, הוא מביא לי תפוח ואני מברך לה' על הפרי.

והנה באשר לך, המשיך הרבי מקרלין, גם אתה עושה כך אבל קצת אחרת: אתה יוצא לרחוב, רואה את העץ עם התפוחים וחושב לעצמך, הוי איזה עץ יפה, אלו תפוחים יפים, ואז אתה מתאוה מאוד לאכול תפוח, אבל אינך גולן ולכן אתה הולך לחנות, קונה לעצמך תפוח, הולך לביתך ואתה מוכן כבר לאכול את התפוח, אלא שאתה ירא שמים ולכן אתה חושב לעצמך, כלום אפשר לאכול בלי ברכה, הרי אם אוכל היום בלי ברכה יקהו למחר שיני, וכבר לא אהיה מסוגל לאכול תפוחים. ולכן אתה מברך, ולאחר הברכה אוכל את התפוח.

היוצא מכל זה הוא: אמת ונכון הדבר כי אני מברך ואוכל תפוח ואף אתה מברך ואוכל תפוח, רק שאני אוכל תפוח כדי שאוכל לברך ברכה ואתה מברך ברכה כדי שתוכל לאכול את התפוח. והאדם המשכיל יוכל לקחת מזה מוסר השכל לכל החיים ('שאל אביך ויגדך' עמוד רכג).

אבל האוכל כבהמה ושוכח ה' בשעת אכילה, וגם ברכתו משפה ולחוץ, מצות אנשים מלומדה, ברכה זו אינה ברכה ואינה עולה בשם ואין בה כוח לעשות שום פעולה. לפיכך לא הזכיר כאן ברכה רק אמר 'פן תאכל ושבעת', דהיינו כשתשכח את השם

מילין יקירין וחיידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מִי־הֵתָא

חֵתָא

חֵתָא דְאִתְרֵייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

תכלית כל הצער לעורר את האדם לתשובה

לתקן, ולכן אמרו חז"ל יפשפש במעשיו, שיתבונן ויבדוק עצמו מה מבקשים לעורר אותו מן השמים, ואם אינו מוצא מה לתקן יתלה בביטול תורה, וזה שייך אצל כל אדם.

חיזוק האמונה בקריאת שמע

ובאמת עיקר עבודת האמונה היא להאמין בה' גם כשאין הנהגתו ניכרת לעין האדם, כי בשעה שחיי האדם מתנהלים על מי מנוחות אין בכך כל רבותא, אבל אמונת האדם נבחנת בשעה שהנהגתו נסתרת ונדמה לאדם כביכול העלים ה' את עיניו ממנו, ועבודת האמונה היא להתגבר על מראה העינים ולהיאחז באמונה מוחלטת בלי פקפוק. וזהו הרמז במנהגם של ישראל לעצום עינים בקריאת פסוק ראשון של 'שמע ישראל', והוא רמז לאדם לאטום עיניו מהביט סביבו ולא להתפעל מכל הנראה לעיניו, ולקבל על עצמו מלכות שמים באמונה שלמה, ואדרבה זהו עיקר עבודת היהודי שלא לתור אחר חקירות ודרישות, אלא לעצום את עיניו ולהתגבר באמונה פשוטה בלי שום הרהור, כי המאמין מתוך החקירה עלול לבוא לידי ספיקות באמונתו, אבל מי שאינו מחפש להבין בכוחו להתגבר על כל המכשולות והספקות.

כל הניסיונות הם לפי כוחות האדם

יהודי בימי חייו בעולם הזה עובר קשיים, וצריך תמיד לזכור שכל הניסיונות מותאמים לפי כוחותיו להתמודד עמם, ואם מן השמים הזמינו לפניו ניסיון

וְיָדַעְתָּ עִם לְבָבְךָ כִּי כָאֲשֶׁר יִיָּסֵר אִישׁ אֶת בְּנוֹ ה' אֶלְקִיךָ מִיִּסְרוֹךְ (ח.ה). יסוד גדול בעבודת ה' לדעת כי כל הקורה עמו הוא בהנהגתו ה' ובהשגחה פרטית, ועל אמונה זו אמרו חז"ל (מכות כד.) בא חבקוק והעמידן על אחת 'צדיק באמונתו יחיה' (חבקוק ב ד), לדעת ולהאמין שהקב"ה מנהיג אותנו על כל צעד ושעל, וכשרואה האדם איזה שינוי המתרחש אצלו יתן דעתו שבודאי מן השמים רוצים לעורר אותו להיטיב מעשיו, וכמו שאמרו חז"ל (ערכין טז:) שאפילו אם הושיט ידו לכיסו ועלה בידו מטבע אחר ממה שביקש גם זה בכלל יסורים, ובודאי אין הכוונה שבצער מועט זה יתכפרו לו עוונותיו, אלא שכל כך תהיה חזקה בקרבו האמונה שמן השמים ביקשו לעורר אותו לתשובה, ופשפש במעשיו לתקן מעשיו ובכך יזכה לתשובה ולכפרה, כי זה התכלית של היסורים לבוא על ידיהם לתשובה ומעשים טובים, וכיון ששב ביסורים אלו אין צריך עוד יסורים.

אפילו יסורים מועטים תכליתם לעורר האדם

והנה אמרו חז"ל (ברכות ה.) אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו, ואם פישפש ולא מצא יתלה בביטול תורה, והיסורים האמורים כאן הם יסורים קטנים כמו מי שעלתה בידו מטבע אחרת ממה שביקש, כי על יסורים גדולים לא נכון לומר 'רואה שיסורים באים', כי הוא מרגיש בהם בכל גופו, אלא הכוונה ליסורים קלים כנ"ל, ויסורים כאלו אינם ממין חטאיו של אדם, וקשה לדעת איזה חטא עליו

לו שהוא נידון עם הצדיקים, ואף שאינו מוצא בעצמו שום סיבה לחשוב עצמו כצדיק, אבל הרי 'האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב' (שמואל א' טז ז), ובודאי לפניו יתברך גלוי וידוע דברים שבהם הוא בבחינת צדיק, ומחמת כן הוא נידון במידת הצדיקים.

כל אדם יש לו שליחות ותכלית מיוחדת בעולם

וגם אם נדמה לאדם שהנהגת ה' עמו איננה כדרך שהוא מנהיג את שאר מכריו, אל יתרעם ליבו בקרבו במה נשתנה משאר בני אדם ומדוע אינו זוכה לראות אושר בחייו, כי כל אדם נשלח לעולם הזה עם משימה יחודית עבורו, ואין שני בני אדם ששליחותם דומה זו לזו, ולכן אי אפשר לבקש שיהיו קורות חייו דומים לשל אחרים, ומשל למה הדבר דומה, לאדם הנוסע בתחבורה ציבורית וכל הנוסעים עולים יחד בתחנה המרכזית אבל כל אחד מהם פניו מועדות לתחנה אחרת, ויש המאריכים נסיעתם ויש המגיעים ליעדם במהירות, והרי אין שום הגיון לבקש להשוות את תנאי הנסיעה של כל הנוסעים, אלא כל אחד זקוק לנסיעה המתאימה עבורו לפי תכלית נסיעתו, וכך גם כל חיי האדם בעולם הזה מתוכננים לפי שליחותו בעולם, וכל מאורעותיו מכוונים למטרה זו שיזכה להשלים תפקידו בעולם, ועל כן יקבל באהבה את כל מה שיזמין הבורא בעבורו כדי להיטיבו באחריתו.

מסוים, הרי זה בגלל שבדקו וראו שיש ביכולתו לעמוד בניסיון ולהתגבר עליו, וכמו שרגילים לפרש את הפסוק (תהלים קמז טז) 'הנותן שלג כצמר כפור כאפר יפזר', בימות החורף הקרים כולם זקוקים לצמר כדי להתחמם בהם וכן לעצים כדי להבעיר בהם את התנור עד שייעשו אפר, וכשמגיע החורף צריך לזכור שהקב"ה נותן את ימי הקור רק לפי ערך כוח הבריות להתמודד איתו, ואין השלג יורד אלא כפי מידת הצמר שיש לבני אדם כדי להתחמם בו, וכן הכפור אינו שורר בעולם אלא כפי העצים והאפר בתנור, וכך יתחזק באמונה תמימה שיש בכוחו לעמוד בכל ניסיון שיביא עליו הבורא יתברך.

חיזוק גדול לבעל יסורים

חיזוק גדול יכול כל אדם למצוא לעצמו בשעה שיסורים באים עליו, כי הקב"ה מדקדק עם הקרובים אליו אפילו כחוט השערה, והרי עיקר הבריאה היתה באופן שתתנהג על פי מידת הדין, ורק מפני שראה הקב"ה שאין העולם יכול להתקיים במידת הדין על כן שיתף עמו גם מידת הרחמים, אמנם בודאי מחשבתו של הקב"ה לא היתה לחינם אלא נתקיימה אצל הצדיקים שהנהגתם היא במידת הדין, ואם רואה אדם שמידת הדין מתוחה כנגדו ידע בנפשו שגם הוא בכלל הצדיקים הקרובים לפני ה', ויחזק עצמו בכך שמן השמים מראים

מִילְתָּא דְפְּלִיָּאָה

בדין שמים האדם נחשב כצדיק לפי ערך סביבתו

בְּרוּךְ תְּהִיָּה מִפְּלֵ הָעַמִּים (ז, יד). מחסדי ה' עם בני ישראל עם קרובו, שכאשר דן את האדם אינו דן אותו על פי מעשיו כי במה נחשב הוא, אלא דן אותו כפי ערך האנשים אשר על פני האדמה, ובזה יחשב לצדיק כנגדם, באם שאר האנשים הם רשעים לנגדו ואילו הוא לצדיק יחשב. כן גם בכלל ישראל הקב"ה דן את בני ישראל לפי ערך רשעות העמים, ובזה יצאו ישראל זכאים בדינם, וזהו שכתוב ברוך תהיה מכל העמים, שהברכה היא שה' דן את עם ישראל לערך העמים אשר סביבותיהם. כדבר הזה נרמז במה שדרשו חז"ל (ב"ר נ יא) בפסוק (מלכים א' יז יח) 'ותאמר אל אליהו וגו' באת אלי להזכיר עוני', שאמרה האשה הצרפתית לאליהו, קודם שבאת אלי היה הקב"ה שוקל מעשי כנגד בני מקומי והייתי כשירה בעיניו, אבל עכשיו כנגדך אני חשובה למאומה. ובזה פירש הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ע"ה בעל הקדושת לוי הנאמר בתפילת כהן גדול 'שלא יצטרכו ישראל זה לזה ולא לעם אחר', שהרשע מישראל שאין מי להעריך כנגדו מישראל, יצטרכו להביא מן הגוים כדי להעריכו כנגדם ולזכותו בדין, כי בודאי הפחות מישראל חשוב יותר מן הגדול שבאומות, ועל זה אנו מבקשים שלא יצטרכו להעריך את מעשינו כנגד אחרים, אלא שנזכה בזכות מעשינו הטובים.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

ע"י הברכות מתדבקים ישראל בה' במשך כל היום - ומעלת סגולת ברכת המזון בשמחה -

קודם עשיית מצוה 'אשר קדשנו במצוותיו', והקשה, הוי ליה למימר 'אשר קדשנו במצוה', הלא על כל ברכה מברך בנפרד. אלא, שאמרו בתיקוני הזוהר (תקון י' כה:): 'אורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרכת לעילא', שבכל מצוה יש לצרף יראה ואהבה, ועל כן מברכים 'במצוותיו' כי לכל מצוה נלווים גם יראה ואהבה.

תיקנו לומר קודם ברכת המזון אברכה את בכל עת לעורר את האדם ליראה ואהבה

בהקדמה זו נבין שתיקנו לומר קודם ברכת המזון פסוק 'אברכה את ה' בכל עת', להזכיר לאדם בבואו לקיים מצוה רבה כזו שישכיל כי בברכות שמוציא מפיו תלויים כל העולמות, שזה עיקר גדול ויסודי בעבודתו יתברך, שהאדם יכול בדיבורו לחבר את כל העולמות העליונים, והוא הדבר הנרמז בראשי התיבות 'אברכה את ה' בכל עת' - אבי"ע, כי כשאדם יודע עד כמה כל העולמות תלויים במעשיו ובמוצא פיו מתמלא יראה גדולה עד מאוד, נמצא אפוא כי בפסוק זה נכללת היראה - הדחילו הנדרשת כדי להעלות מצותו למעלה.

ומאידך, כאשר אדם יודע עד היכן מעשיו מגיעים, מתמלא לבו בשמחה עצומה על שזוכה לכך, וכמו שאמר דוד המלך ע"ה 'עבדו את ה' בשמחה' - ראשי תיבות 'אבי"ע', כי כשאדם יודע שכלל עולמות אבי"ע תלויים בעבודתו, עובד הוא את ה' באהבה רבה עד כלות הנפש ובשמחה

ואַכְלַתְּ וּשְׁבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ (ח י). דרש מו"ר זקני האביר יעקב ע"ה בספרו שערי תשובה (אות י"ט) במה שאמרה תורה (לעיל ד ד) 'ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום', דההתדבקות הזוהר הוא על ידי הברכות, שהברכות שייכים בכל עת, ועל ידי כן נמצאים ישראל מתדבקים בכל היום בהקדוש ברוך הוא, בין בזמן התפילה, בין בעסק התורה, בין בשעה שאינה זמן התפילה, בין בשעה שאין עוסקים בתורה, שהרי הברכות מצויים בכל היום, נמצא על ידי הברכות מתדבקים ישראל בהקדוש ברוך הוא כל היום, וזהו 'ואתם הדבקים בה' אלקיכם'. ואמר להם, במה אתם מתדבקים בהקדוש ברוך הוא, הוא על ידי הברכות, וזהו 'חיים כולכם היום', 'חיים כולכם היום' גימטריא 'זה ברכה', דהיינו על ידי הברכות שאתם מברכים כל היום אתם מתדבקים בהקדוש ברוך הוא ו'חיים כולכם היום'.

ועל זה אמר דוד המלך ע"ה (תהלים לד ב) 'אברכה את ה' בכל עת תמיד תהילתו בפ', דהיינו על ידי ש'אברכה את ה' בכל עת', על ידי זה נמצא תמיד 'תהילתו בפ' דהיינו כל היום הרי אני מתדבק בו. והוסיף עוד, כי בתיבות 'את ה' בכל עת' נרמז ראשי תיבות 'אבי"ע' שהם ד' העולמות 'א'צילות ב'ריאה י'צירה ע'שיה', שעל ידי הברכות מתייחדים כל העולמות.

יראה ואהבה - ההכנה למצוה

ההכנה הנדרשת קודם עשיית המצוות, היא כפי שאמר בעל אור לשמים מאפטא ע"ה בשם הרב הגדול רבי שמעון אודרברגר ע"ה שלפיכך אומרים

המשך בעמוד הבא

א. ראה בן איש חי (שלח טו): צריך להזהר שלא להפסיק בין מים אחרונים לברכת המזון אפילו בדברי תורה, ורק פסוקים אלו יאמר אותם אחר מים האחרונים קודם ברכת המזון, והם מזמור 'אלקים יחננו ויברכנו' כולו, וטוב לצייר במחשבתו בצורת המנורה, ואחריו יאמר פסוק 'אברכה את ה' בכל עת' וגו', ויכוין לגרש הסטרא אחרא העומדת על השלחן, ואחריו פסוק 'סוף דבר הכל נשמע' וגו', ופסוק 'תהילת ה' ידבר פי' וגו', ופסוק 'אנחנו נברך יה מעתה ועד עולם הללויה', ואחר כך 'ידבר אלי זה השולחן אשר לפני ה', ויכוין סופי תיבות 'זה השלחן אשר נה"ר, ויברך ברכת המזון בעינים סגורות כתפילת העמידה, וישים יד שמאל כנגד החזה, ויד ימין על יד שמאל, ויברך בכוונה, דהסטרא אחרא עומד שם לקטרג עליו, אם לא יברך בכוונה.

גדולה ועצומה. וזה עיקר עבודתו של דוד מלך ישראל ע"ה לפעול במעשיו המשכת שפע העולמות העליונים לעולם העשייה שהיא מידת המלכות, ורמוז הדבר בשמו כי 'מלכות שמים' גימטריא 'דויד' במילוי י' (מחשוף הלבן לך לך ד"ה ומלכי), שכל ימיו עסק בזה והיא מידתו. ועל כן הוא שאמר 'אברכה את ה' בכל עת', וכן 'עבדו את ה' בשמחה', שבראשי תיבותיהם 'אבי"ע' רמוזים תכלית עבודתו. ולכן תיקנו עוד לומר 'זה השולחן אשר לפני ה'" ולכוון באמירת 'זה השולחן אשר' שהם סופי תיבות נה"ר. והוא אשר דיברנו, שבברכת המזון פועל האדם להמשיך השפעות מכל העולמות העליונים, שעל זה רומז נה"ר שהוא סוד ההשפעות הנמשכות משמים לכל העולמות (זוהר בראשית כו. ועוד). וכשיודע זאת מתמלא יראה ואהבה.

כשמברך ברכת המזון בשמחה - מחבר העולמות ביתר שאת

כשיראה האדם כזאת, כל ההסתכלות שלו משתנה, הוא רואה עולם גבוה ומרומם יותר, הוא מבין עד כמה מעשיו נוגעים ומשפיעים לעולם. ומי פתי לא יתמלא שמחה וחדוה בעת שזוכה לברך ברכת המזון, ואין צורך לומר שברכת המזון שלו תהיה בכוונת הלב ביראה ואהבה, שכן יודע ומאמין מה רבה השפעתה בכל העולמות. ומלבד שזוכה לחבר את כל העולמות, כשיברך בשמחה נוסף עליו מעלה שמחבר את כל העולמות ביתר שאת, שכן 'עבדו את ה' בשמחה' ראשי תיבות אבי"ע.

[בזוהר (ויקהל ריח). הפליגו בשבחו של המברך בשמחה, וכך אמרו שם: מאן דמברך לקודשא בריך הוא מגו שבעא בעי לכוונא לביה ולשוואה רעותיה בחדוה ולא ישתכח עציב אלא דיברך בחדוה ברזא דא וכו', וכמה דאיהו מברך בחדוה ובעינא טבא הכי יהבין ליה בחדוה ובעינא טבא, ובגין כך לא ישתכח עציב כלל אלא בחדוה. ובזוהר חדש (רות מח:): אמרו: ומאן דמברך ברכת המזון חדי לעילא וחדוה לתתא, ואצטריך לברך בחדוה

ההודאה הגדולה ביותר שיש לנו להודות - על שזוכים במעשינו להמליך עלינו את הקב"ה

ועל זה אנו משבחים ואומרים בברכת המזון 'ועל הכל ה' אלקינו אנחנו מודים לך' וכפי שביאר זאת הרה"ק רבי ברוך ממעז'בוז' ע"ה נכדו חביבו של מרן הבעל שם טוב הקדוש ע"ה, שלכאורה הם כפל הדברים, הרי כבר אמרנו נודה לך על וכו' ארץ חמדה ורחבה, כבר הודינו על יציאת מצרים על התורה וארץ ישראל, מהו הדבר שחוזרים ואומרים 'ועל הכל אנחנו מודים'. אלא שמתחילה אנחנו מודים לה' על הטובות שעשה לאבותינו ולנו, שהנחילנו ארץ חמדה טובה, ושאר הטובות שהוציאנו מארץ מצרים וכו'. אך אחר כך מוסיפים ואומרים 'ועל הכל', כלומר גדולה שבטובות שעשית לנו שאתה ה' אלקינו, על זה אנחנו מודים לך ביותר. ואף לדידן ייאמר, כי נותנים אנחנו הודאה ושבח על כי זוכים אנו במעשינו להמליך את הבורא בכל העולמות בבחינת ה' אלקינו, ופועלים במעשינו שיתגלה מלכות שמים וידעו כל באי עולם כי ה' הוא האלקים.

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודה ה' על סדר הפרשה

זהירות יתירה מטכנולוגיה אסורה

לומר לגבי כל דור ודור, היכן שיש מלחמה קשה ויצר הרע גובר ומשתולל להחטיא את האדם בעבירה מסוימת, סימן זה בידי הדור כי שם יש לתת את כל כוחם ומרצם עוד יותר משאר מצוות.

מצות הדור - 'לא תביא תועבה אל ביתך'

והנה בדורנו זכינו וברוך השם יש לנו גדולי הדור שהם מנהיגים אותנו, והם שאומרים כי המצוה של הדור היא לא תביא תועבה אל ביתך. מה זו תועבה. הבעל שם טוב הקדוש אומר על הפסוק (תהלים פא י) 'לא יהיה בך אל זר', אל תעשה את הקב"ה 'אל זר', תנהג עמו כמו חבר הנמצא איתך בכל רגע, תכין לו את המקום שיוכל לשרות בך. ובשביל זה אסור להתעסק בדברים של טומאה דברים שהם מתועבים בעיני ה', איני רוצה להזכיר שמותיהם של כל המכשירים החדשים למיניהם שכן לא כדאי לדבר על דברים שאינם טובים.

כשאדם מתעסק עם המכשירים הטמאים, או אם עיתונים לא טובים, הרי שהוא מכניס תועבה אל ביתו ויש לו לרעוד כשהוא רואה מה הפסוק אומר על זה (להלן כג טו), 'כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך' אדם עושה מצוות ומעשים טובים פועל הוא במעשיו שה' יתהלך עמנו בקרב המחנה - קירבת אלקים עצומה, אך תנאי יש לזה, והוא 'ולא יראה בך ערות דבר', כדי שחלילה וחס לא יתקיים ההמשך 'ושב מאחריך'. אדם שרואה מראות אסורים או שומע דברים לא טובים ולא צנועים - כיצד יכול אחר כך להוציא שם שמים בפיו, איך הפה שהוציא דברי נבלה יכול לגשת להתפלל עם אותו פה.

במראה ודיבור לא טובים נותר רושם

שקשה למוחקו

דוד המלך ע"ה התפלל (תהלים קיט לז) 'העבר עיני מראות שוא בדרכיך חייני', ופירש מו"ר אבי זצוק"ל שדוד המלך ביקש מה', העבר את עיני, תסמא לי את העיניים, ולא יראו מראות שוא, אם ח"ו אני עומד לראות איזה דבר של איסור, אנא תסמא לי את העיניים לפני כן, שלא אראה ח"ו דבר עבירה. כשחושבים על זה לב מי לא יחרד ויתמלא פחד

המשך בעמוד הבא

לכל דור יש מצוה מיוחדת שהיא תיקונו של הדור

וְלֹא תָבִיא תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתְךָ וְהֵייתָ חָרֵם כְּמָהוּ שִׁקְץ תִּשְׁקָצְנוּ וְתַעֲבֹב תִּתְעַבְבוּ כִּי חָרֵם הוּא (ז כו). בספרים הקדושים מובא, כי אמנם כל אחד מישראל נצטווה לקיים כל המצוות, אך לכל אחד יש מצוה אחת שבעבורה נשלח הוא לעולם כדי להשלים את עשייתה שחיסר בגלגולים קודמים, ובה צריך לתת כוחותיו ומרצו ביתר שאת. ואף כי חייב אדם לקיים את כל תרי"ג המצוות, במצוה זו צריך להיזהר ביותר וכך תוכל להיתקן. הוא הדבר שמצינו בגמרא (שבת קיח:) שהיו האמוראים מעידים על עצמם שהיו זהירים כל אחד במצוה מסוימת, כאמרם 'אבוך במה זהיר טפי'.

כך גם בהקשר לכלל ישראל, כי לכל דור יש מצוה מיוחדת שבשלה נשלחו אנשי הדור לעולם כדי לתקנה ולהשלים עשייתה. וכפי האמור בנועם אלימלך (נח ד"ה א"י בדורותיו): דהנה בכל דור ודור יש שורש לתקן מצוה מיוחדת יותר משאר מצוות. למשל בדור הזה יש שורש לתקן מצות ציצית יותר משאר מצוות. וכדומה בכל דור יש שורש להחזיק במצוה מיוחדת יותר משאר מצוות, עכ"ל.

אמנם בדורו של רבי אלימלך ע"ה ידעו מהי מצות הדור, אך מנין לנו לדעת מהי המצוה. נאמרו בזה כמה דרכים, ועיקרם, שצדיקי הדור הם שיודעים לומר מהי המצוה ובמה צריך לתת את כל הכוחות, כי לולי שיתקנו מצוה זו עכשיו, יצטרכו כל הדור להתגלגל שוב לתקן מצוה זו במיוחד. וכך כתב הרה"ק בעל הדעת משה ע"ה (בחקותי ד"ה אם בחקותי): וכיצד ידעו הדור ההוא את המעשה אשר יעשון, ואיזה מצוה המסוגלת להם. הוא על ידי הצדיק העולה תמיד לעולמות העליונים ורואה את המצוה שמאירה שם, אז הוא מזהיר ומצוה את העם להיזהר בה מאד. עוד אמרו שניתן לבחון זאת במצוה שרואה שיצרו גובר עליו בכל דרך להפילו ברשתו, אות הוא כי זו המצוה שנשלח בעבורה לעולם וממילא יתן דעתו כוחו ומרצו להצליח בשליחותו. וכיוצא בזה ניתן

יאכל תבן, ונחש עפר לחמו, שיהיה שלום בעולם ואפילו החיות הטורפות יחיו בשלום עם אותם שהיו נטרפים על ידם. לפיכך יש להבין, הרי אחד הטעמים שקרבנות כשרים מן הבהמות ולא מן החיות, הוא כפי שמבואר במדרש (ויק"ר כז א) שהבהמות הם הנרדפים מפני החיות ואילו החיות רודפים, אומר הקב"ה, לא תקריבו לפני מן הרודפים אלא מן הנרדפין. אם כן לעתיד שיגור זאב עם כבש, כלומר יפסיקו אלו להיות מן הרודפים, מן הראוי שיוכלו להביא קרבן גם מן החיות. אלא מובא בשם **עדות ביהוסף** שאמנם עתה כבר אינם רודפים אך נשאר בהם רושם החטא ולכן אינם קרבים למזבח. נכוחים אנו לראות כי אפילו אלה שהיום טורפים, ואפילו שזה האפשרות שלהם להביא אוכל לפיהם, עם כל זה לעתיד לבוא ייענשו על כך, מה נענה אנו בני האדם שיש בנו את כח הבחירה בידינו ואנו מכניסים לתוכנו את הטורף הגדול הלא הוא יצרנו הרע, שאינו מחדש דברים רק בא ואוכל מן המוכן שהביא האדם על עצמו ומגביר את תאוותיו עוד ועוד.

ויש דרגה נוספת שממנה נסיק לענייננו, שבמדרש אמרו (ב"ר כ ה) כי כולם נתקנים לעתיד לבוא מלבד הנחש, וכן אמרו (שם צה ה), בוא וראה כל מה שהכה הקדוש ברוך הוא בעולם הזה מרפא אותן לעתיד לבוא וכו', ואף החיות מתרפאות, שנאמר 'זאב וטלה ירעו כאחד', הכל מתרפאים, מי שהביא מכה על הכל אינו מתרפא אלא 'ונחש עפר לחמו', למה שהוא הוריד הבריות לעפר.

ומדוע שונה הוא מכל האחרים שאינו מתרפא, כי ישנם עבירות שנשאר מהם פגם גדול כל כך שעדיין עושים פירות גם אחרי שנים רבות. וכשמדברים אנו על פגמי העוונות שהמכשירים הפסולים מציעים לאדם, נראה כי יש בהם דברים שנכנסים במוח ומשאירים בו רושם שאינו נמחק שנים על גבי שנים. ומה נענה ליום הדין בהיותנו בעלי בחירה, וניתנה בנו נשמה קדושה שנשמור עליה מכל משמר, ואדם הולך ומטמא עצמו חלילה וחס, מחריד לחשוב על כך מה יהיה עם האדם.

המשך המאמר בגליון הבא במדור זה אי"ה

ורעדה בראותו כמה הדברים הללו נוראים ואיומים. ראייה אסורה חמורה מכל דבר אחר, שכן כל עבירה ניתן לתקן עד שלא יישאר רושם, אדם גנב - הוא מחזיר את הגניבה, אדם פגע - הוא יכול לבקש ממנו מחילה. אבל אם ראה מראה לא טוב הוא בא להתפלל עמידה, המראה שראה או התמונה באים למול עיניו כל העמידה, למחוק את זה קשה מאוד, למחוק מהמוח זה דבר לא מציאותי.

היצר הרע אינו מסית על דברים חדשים לאדם

צריך לדעת כי היצר הרע לא מראה לנו דברים חדשים, כשאדם רואה דברים לא טובים היצר הרע מתגבר לנגדו ומתעתע במוח כארס. **מו"ר אבי זצוק"ל** אמר - ואין אחד שיכול לומר דברים כאלו אם לא שיש לו רוח הקודש, היצר הרע אינו מחדש דברים מעצמו, הוא לא יגיד לך יש מכשיר חדש באמריקה בטיואן או בפילנד או בכל מקום אחר שמייצרים דברים טמאים, שיש בו איזה משהו מיוחד שעושה כך וכך ויפתה אותך. זה הוא לא יעשה. דבר שלא ראית, מכשיר שלא ראית, הוא לא יכניס לך בראש. זה לא תפקידו. הוא יצר הרע רק על מה שיש לך ביד. זה יסוד גדול לדעת שהמעשים הללו מכניסים לרשותך את היצר הרע, זוהי הסיבה שאי אפשר לשכוח לעולם ועד מראות אסורים ומעשים אסורים, כי על ידם גורם שיתגבר עליו יצר הרע.

וכמעט אין תקנה כי אם ע"י תשובה חזקה מאוד, מיראה ומאהבה, ולקיים בכל כוחו 'כבולעו כך פולטו', שזו הדרך שהתורה מתקנת החטאים, כי כמו שהזעת בעבירה כך צרך שתזיע בתשובה על ידי התורה שהיא כאש כנאמר (ירמיה כג כט) 'הלא כה דברי כאש', שכמו האש גם התורה שורפת הכל, הרי זה לעומת זה עשה אלקים ורק כך יכול לתקן מה שחטא.

לעתיד לבוא ידון הקב"ה גם את חטאי החיות

הנביא ישעיה אומר (סה כה) 'זאב וטלה ירעו כאחד, ואריה כבקר

יצא לאור ע"י מכון אור לישראלים
 © כל הזכויות שמורות
 אין להעתיק או לגשת ללא אישור
 מפורש בכתב ממכון אור לישראלים
 עיצוב ועימוד: שוקי קנר

ונזכה לראות בנין בית המקדש בתפארתו

מונינאה

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66